

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Examensarbete

Magisternivå

Juni 2009

Svenska bankers förmåga att informera

- En innehållsanalys av storbankernas årsredovisningar

Författare

Niklas Kihlberg

Erik Waller Arvidsson

Handledare

Gunnar Wahlström

Förord

Vi vill med detta förord passa på att rikta fokus mot de personer och överväganden som under arbetets gång på ett eller annat sätt möjliggjort denna studies genomförande.

Att skriva en magisteruppsats bjuder redan inledningsvis på många olika utmaningar. Val av ämne, tillvägagångssätt och insamlandet av information är bara några av dessa. Att vi valt att fortsätta på det ämnesområde som vi skrev om i kandidatuppsatsen har gjort det möjligt för oss att ytterligare fördjupa oss inom redovisningens roll i samhället, och problematiken kring att redovisa "rätt". Det är vår förhoppning att vi genom denna studie kan ge ett bidrag till den svenska redovisningen, och dess funktion som informationsinstrument till förmån för den samhällsekonomiska nyttan.

Vi skulle vilja tacka alla som på ett eller annat sätt bidragit till färdigställandet av denna studie, särskilt till företrädarna på de fyra svenska storbankernas investor relations-avdelningar, som varit mycket tillmötesgående under studiens gång. Vi vill även rikta ett särskilt tack till Gunnar Wahlström, som genom sin positiva och konstruktiva handledning bidragit till att vi kommit till nya insikter och kunnat göra viktiga vägval.

Slutligen skulle vi även vilja tacka Eva och Kristina för deras tålamod och stöd.

Lund, 29 maj 2009

Niklas Kihlberg

Erik Waller Arvidsson

Sammanfattning

Examensarbetets titel: Svenska bankers förmåga att informera - En innehållsanalys av storbankernas årsredovisningar

Seminariedatum: 2009-06-05

Ämne/Kurs: FEKP01 Examensarbete magisternivå

Författare: Niklas Kihlberg, Erik Waller Arvidsson

Handledare: Gunnar Wahlström

Fem nyckelord: Informationsvärde, årsredovisning, offentlig debatt, information economics, resultat

Syfte: Syftet med denna uppsats är trefaldigt. För det första är det att kartlägga vilka mått som anses vara relevanta inom den offentliga debatten, för det andra är det att applicera den kunskapen på de fyra svenska storbankernas årsredovisningar för vartannat år under tidsperioden 1990-2008, för att undersöka informationsvärdet i dessa. För det tredje kommer att undersökas om det finns ett samband mellan informationsvärdet och resultat före skatt.

Metod: I uppsatsen används ett fenomenologiskt synsätt och grundad teori. Två kvalitativa delundersökningar utförs: i den första kartläggs den offentliga debatten för att analysera efterfrågad information och i den andra analyseras de svenska storbankernas årsredovisningar med hjälp av en kodningsmall som skapats med hjälp av resultaten från den första undersökningen.

Teoretiska perspektiv: De teoretiska perspektiven har fokus på informationsvärdet i företags externa redovisning och hur redovisningsnormer skapas och utvecklas. Perspektiven betonar också olika intressenters heterogena intressen.

Empiri: Empirin består av en analys av den offentliga debatten som resulterar i en kodningsmall och en analys av bankernas årsredovisningar som möjliggör slutsatser kring informationsvärde.

Resultat: Slutsatsen dras att finansiella mått är viktiga och att riskmått ökar i betydelse. Ett samband mellan informationspoäng och resultat verkar även råda.

Abstract

Title: Swedish banks' ability to inform – A study of disclosure in the big four Swedish banks' financial reports

Seminar date: 2009-06-05

Course: Degree Project Master Level, Business Administration, Master level, 15 University credit points (UCP) or ECTS-cr

Authors: Niklas Kihlberg, Erik Waller Arvidsson

Advisor: Gunnar Wahlström

Five key words: Information value, annual reports, public debate, information economics, earnings

Purpose: The purpose is threefold: Firstly to investigate which measures are important according to the public debate, secondly to apply that knowledge in the analysis of the four large Swedish banks' annual reports for the years 1990-2008, in order to investigate the information value. Thirdly the correlation between information value and earnings before taxes will be examined.

Methodology: A phenomenological approach and grounded theory is applied. Two qualitative studies are conducted: first the public debate is examined and then the large Swedish banks' annual reports are analyzed with the use of a score chart based on the results of the first study.

Theoretical perspectives: The information value in companies' external reports and how accounting norms are created and evolve is in focus. The heterogeneity of different interest groups is also emphasized.

Empirical foundation: The empirical foundation is an analysis of the public debate and an analysis of banks' annual reports which facilitates conclusions about information value.

Conclusions: Financial measures are important and the importance of risk measures increases. There also seems to be a correlation between information score and earnings before taxes.

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	3
Abstract	4
1. Inledning och frågeställning	8
1.1. Bakgrund	8
1.2. Definitioner.....	13
1.3. Problemdiskussion	13
1.4. Forskningsfråga	16
1.5. Syfte.....	16
1.6. Disposition.....	17
2. Litteraturgenomgång.....	18
2.1. Inledning.....	18
2.2. Redovisningsteoriernas roll.....	19
2.3. Tillgång och efterfrågan på redovisningsteorier	22
2.4. Konkurrerande krafter.....	24
2.5. Anpassning till den egna miljön.....	25
2.6. Tillämpningen av regelverk	26
2.7. Tidigare studier av information.....	27
2.8. Litteratordiskussion.....	28
3. Metod	30
3.1. Inledning.....	30
3.2. Undersökningsdesign	30
3.2.1. Metodologisk ansats	30
3.2.2. Om frågeställningen	32
3.2.3. Undersökning av efterfrågad information	32
3.2.4. Urval	33

3.2.5.	Datainsamling och sammanställning.....	34
3.2.6.	Regressionsanalys.....	36
3.3.	Metoddiskussion	37
3.3.1.	Alternativa metoder	37
3.3.2.	Replikerbarhet.....	38
3.3.3.	Validitet	39
3.3.4.	Reliabilitet.....	40
3.3.5.	Alternativa kriterier	41
3.3.6.	Tolkning av regressionsanalysen	41
3.3.7.	Val av källor och studieobjekt	41
3.3.8.	Primär- och sekundärdata	42
3.3.9.	Källkritik.....	43
4.	Offentlig debatt	44
4.1.	Inledning.....	44
4.2.	Finansiella mått	44
4.3.	Riskmått.....	47
4.4.	Strategiska mått	48
4.5.	Verksamhetsmått	50
4.6.	Formaliåmått.....	52
5.	Innehållsanalys och resultat	54
5.1.	Inledning.....	54
5.2.	Den gemensamma trenden.....	54
5.3.	Handelsbanken.....	57
5.4.	Nordea.....	58
5.5.	SEB.....	60
5.6.	Swedbank	62
6.	Slutdiskussion	65
6.1.	Inledning.....	65

6.2.	Forskningsfrågan besvaras	66
6.3.	Studiens teoretiska bidrag.....	67
6.3.1.	I förhållande till tidigare studier	68
6.3.2.	Om utvecklingen av redovisningsnormer.....	69
6.4.	Reflektioner över studiens slutsatser.....	72
6.5.	Förslag till fortsatta studier	74
	Källförteckning.....	75
	Bilagor.....	81
	Bilaga 1 - Kodningsmall.....	81
	Bilaga 2 - Regressionsanalys.....	83
	Genomsnittlig trend	83
	Handelsbanken	84
	Nordea	84
	SEB.....	85
	Swedbank	85

1. Inledning och frågeställning

Syftet med det här kapitlet är att göra läsaren insatt i ämnet och dess problem. Detta uppnås genom en presentation av bakgrunden till att studien genomförs som sedan leder till en problemdiskussion. Forskningsfrågan och syftet formuleras utifrån denna problemdiskussion. Dessutom definieras några för studien centrala begrepp. Slutligen presenteras studiens disposition.

1.1. Bakgrund

En av de mest populära sparformerna i 1920-talets USA, och även i övriga världen, var att investera i värdepapper utgivna av det svenskbaserade tändstickskonglomeratet Kreuger & Toll. Företaget grundades och leddes av Ivar Kreuger, som under ett drygt decennium lyckades bygga upp ett av dåtidens största, och mest populära företag. Det visade sig dock snart att de gynnsamma utdelningarna kom från företagets tillgångar, snarare än vinst. Den dittills starka Kreuger & Toll-aktien var i grund och botten ett stort pyramidspel där tillgångarnas värde och framtida vinstförmåga realiserades efter Ivar Kreugers godtycke. Företagets sammanbrott 1932 är fortfarande en av historiens största konkurser och bidrog till att kravet på reglering av, och insikt i, noterade bolags redovisning ökade.¹

Ivar Kreuger inledde sin karriär som byggnadsingenjör i USA i början av 1900-talet. Ett drygt decennium senare återvände han till Sverige för att ta över sin fars tändsticksfabrik. Tillsammans med Paul Toll bildade han konglomeratet Kreuger & Toll, som efter några år helt dominerade den svenska tändsticksindustrin. I mellankrigstidens Europa insåg Kreuger möjligheten att utfärda förmånliga statliga lån till olika länder. I gengäld krävde Kreuger ett avtal om monopol på tändsticksförsäljningen i dessa länder. Lånen, som i stor utsträckning finansierades av den amerikanska allmänheten och mindre företag, uppgick i vissa fall till så stora belopp som 125 miljoner dollar i dåtidens penningvärde. Idén var mycket lönsam och vid början av år 1930 hade Kreuger & Toll monopol i 14 olika länder samt ett stort antal förmånliga handelskontrakt med en rad andra länder.²

¹ Flesher, D et al. (1986) s. 421

² Ibid. s. 422

Anledningen till att Kreuger & Tolls aktier och obligationer var så populära var att de gav en mycket hög årlig avkastning (under vissa år ända upp till 20 procent). Problemet var att dessa utdelningar snarare kom från företagets kapital än vinst. Allmänheten, investerare och finansiella analytiker hade ingen som helst insikt i företagets finansiella rapportering. Kreuger var av åsikten att ett företags förmåga att generera vinst, står i direkt förbindelse med möjligheten att dölja finanserna och att det enda en investerare behöver veta är företagets utdelningspolitik. Eftersom Kreugeraktien gav så stor avkastning var det heller ingen som klagade. Även efter börskraschen 1929 fortsatte Kreuger & Tolls aktier att sälja. Men sammanbrottet närmade sig eftersom Kreuger var tvungen att "finansiera" utdelningarna genom att säkra nya sorters tillgångar. Det hela kan ses som en ond cirkel, där det i efterhand uppdagades att diverse tvivelaktiga tillgångar använts som säkerhet för att kunna bibehålla den höga utdelningsnivån. Dessutom bestod Kreugerkoncernen även av många mindre dotterbolag som endast existerade på pappret och som var förlagda i lågskatteländer.³ Det är här intressant att dra paralleller till Enron-skandalen, som trots att den inträffade sjuttio år senare, hade stora likheter med vad som föregick Kreugerkraschen.

Depressionen efter börskraschen 1929 accelererade den onda cirkeln eftersom Kreuger & Toll tjänade mindre och mindre på den legitima verksamheten och eftersom allt mindre pengar investerades i aktier överlag. I början av 1932 blev situationen för Kreuger & Toll ohållbar, och Ivar Kreuger begick självmord den 12 mars 1932.⁴ Inom några månader efter Kreugers död, började revisionsbyrån PriceWaterhouse att nysta upp skandalen. Det slogs snart fast att tillgångar för ett värde av en kvarts miljard dollar aldrig hade existerat. Samtidigt höjdes röster över hela världen om krav på reglering för att förhindra att skandaler såsom Kreugerkraschen skulle kunna inträffa i framtiden. Den amerikanska kongressen och New York-börsen införde lagar och regler angående revisionsplikt för noterade bolag, och de första stegen mot enhetlighet i redovisningens regelverk togs.⁵

Som nämndes ovan finns stora likheter mellan Kreugerkraschen och Enron-skandalen. Vad som är intressant är att Enron gick i konkurs 70 år senare, men förvrängningen av de finansiella rapporterna utfördes på ett liknande sätt i båda företagen. Enron, som länge ansågs vara en framgångssaga utan dess like, var ett av de 10 största företagen i USA fram till dess konkurs i december 2001. Enron var i grunden ett energibolag, som snabbt expanderade till följd av en lönsam avreglering av den amerikanska energimarknaden. Som ett led i förvrängningen av de finansiella rapporterna

³ Flesher, D et al. (1986) s. 422ff

⁴ Ibid. s. 422ff

⁵ Ibid. s. 425ff

upprättades bland annat ett slags dotterbolag (kallade *Special Purpose Entities*) i vilka det skulle finnas vissa minoritetsintressen. Dessa förlades i lågskatteländer såsom Caymanöarna och dessutom bröt Enron mot regleringarna om ägarintresset i dessa dotterbolag. Det hela möjliggjorde att Enrons finansiella ledning, genom komplexa transaktioner, kunde gömma undan skulder i dotterbolagen samtidigt som tillgångar bedömdes till framtida marknadsvärden, vilket gjorde att aktiekursen steg.⁶ Enron-skandalen ledde till ytterligare reglering av de amerikanska finansiella marknaderna och ökad federal insikt genom bildandet av Sarbanes-Oxley Act, den största reformen sedan 1933 års Securities Act.⁷

Krisen i USA på 1930-talet, som sedermera spred sig till Europa, och den finanskris vi upplever idag visar en slående likhet. Ändrade regler för kreditgivning har återigen gjort att utlåningen till folk som sedan inte kunnat betala tillbaka har stigit.⁸ 1930-talets finansiella kris och den efterföljande stora depressionens effekter innebar svårigheter inte bara för Kreuger and Toll. I maj 1931 bröt Österrikes största bank, Creditanstalt, samman. När bankens redovisning granskades under våren 1931 stod det klart att banken hade raderat ut hela sitt kapital. Den bakomliggande faktorn hävdades vara att Creditanstalt gick samman med Österrikes andra största bank, Bodencreditanstalt, efter att den sistnämnda begärt sig själv i konkurs redan 1929. Det uppdagades snart att Creditanstalts finanser byggde på ett komplicerat system av korsinlåning, finansierat av den österrikiska centralbanken.⁹ Även tyska banker hade lånat ut pengar till Creditanstalt, och sedan var det hela i rullning. Likviditetsbristen spred sig genom Europa och finanskrisen var ett faktum.¹⁰

Årsredovisningens roll och syfte har debatterats flitigt genom åren. Idén att verkligheten kan definieras genom siffror utgör det grundläggande ramverket för redovisning vilket leder till synsättet att verkligheten kan kvantifieras. Inom detta grundläggande ramverk, har teorier kring redovisningens roll utvecklats i ett antal olika riktningar.¹¹ Davis et al. har identifierat fyra olika roller och delat in redovisningen efter vilken funktion den fyller: som ett historiskt protokoll, som en varande ekonomisk verklighet, som en handelsvara eller som ett informationssystem.¹²

⁶ Reinstein, A et al. (2004) s. 956ff

⁷ Giles, J P et al. (2004) s. 36ff

⁸ Dagens Nyheters hemsida

⁹ Aguado, I G (2001) s. 199ff

¹⁰ Dagens Nyheters hemsida

¹¹ Davis, S W et al. (1982) s. 309

¹² Ibid. s. 309

Att betrakta redovisningen som ett informationssystem är inom forskning ett av de vanligaste synsätten och även det synsätt som denna studie baseras på. Sett ur detta perspektiv är redovisningen förenklat beskrivet ett instrument för finansiell kommunikation mellan en sändare (vanligtvis redovisaren) och en mottagare (externa användare). Detta perspektiv leder till att ett stort fokus riktas mot redovisningens användbarhet. Användbarheten sägs då baseras på användarnas behov, och redovisningen existerar därför att det finns ett behov av användbar information.¹³ Att redovisningen både inom forskning och praxis alltmer kommit att betraktas som ett informationssystem, för att kommunicera finansiell information till intressenter, kan enkelt åskådliggöras genom att studera uttalanden gjorda av normbildare och standardsättare såsom exempelvis amerikanska FASB och AICPA. 1953 beskrev AICPA redovisning på följande sätt:

”Konsten att registrera, klassificera och sammanfatta på ett signifikant sätt [...] transaktioner och händelser [...] och tolka resultatet av dessa”¹⁴

Ovanstående uttalande är inspirerat av synsättet att betrakta redovisningen som ett historiskt protokoll, då redovisaren snarare än att vara en informatör, presenterar och tolkar historiska händelser. 1978 hade fokus på redovisningens roll nått större överensstämmelse med synen på redovisning som informationsinstrument, som nedanstående citat från FASB angående den finansiella rapporteringens syfte visar:

”... att förse nuvarande och potentiella investerare och kreditgivare samt andra användare med användbar information rörande investeringar, krediter och liknande beslut”¹⁵

En årsredovisnings användbarhet påverkas således av en rad faktorer, däribland vem som är mottagare av informationen. Exempelvis är information som kräver vidare analys och bearbetning mindre användbar för personer som saknar resurser till denna bearbetning än för andra.¹⁶ Ytterligare en faktor som påverkar användbarheten är att det i en banks årsredovisning finns lagstadgade regler om vilken information som måste finnas med, men även fria utrymmen, där bankerna kan understryka information som de av olika okända anledningar anser vara viktig. Sedan den 1 januari 2005 följer alla noterade företag i Sverige IFRS och sedan den 1 januari 2007 följer banker i Sverige och övriga EU-länder det regelverk för bankers kapitalkrav som kallas Basel II. Det nya regelverket

¹³ Davis, S W et al. (1982) s. 311

¹⁴ Ibid. s. 311

¹⁵ Ibid. s. 311

¹⁶ Whittington, G (2007) s. 376

ersatte den tidigare överenskommelsen som Baselkommittén antog 1988 och som vanligtvis kallas för Basel I. Traditionellt har det ansetts att banker skall ha ett visst minimikapital som skall fungera som en buffert mot förluster och som en disciplinerande faktor för bankens ägare. Regelverket har också krävt att de flesta banker skall ha en viss kapitaltäckningskvot, vilket är ett krav på att kapitalet ska öka i anslutning till att balansomslutningen ökar, då även risken ökar.¹⁷

Sedan Basel I antogs har dock bankernas verksamhet utvecklats, både i form av gränsöverskridande verksamheter och utveckling av diverse finansiella instrument och i form av en större förmåga att mäta, utvärdera och minska risker. Bankernas instrument och verksamhetsfält hade således förändrats så pass mycket att en uppdatering av regelverket behövdes, vilket ledde till framarbetandet av Basel II.¹⁸ I korthet är Basel II uppbyggt kring tre pelare. Den första pelaren beskriver och omfattar kapitalkrav för kreditrisker, operativa risker och marknadsrisker, det vill säga olika sätt att mäta och bedöma olika typer av risker. Den andra och tredje pelaren beskriver tillsynsmyndigheternas roll och inflytande över bankerna samt utlämnandet av övrig bankinformation.¹⁹

Många banker lämnar i årsredovisningen förutom den information som juridiskt sett krävs, en utförlig mängd frivillig information. Bankers årsredovisningar är tunga att forcera som läsare, vilket gör att den samlade information som banken ifråga tar med är intressant att granska, då det finns ett utrymme för banken att så att säga "färga sitt budskap" och då redovisningarna kan vara svåra att tolka.

Under 1996 års Finansforum, ett redovisningsforum med representanter från näringslivet och redovisningsbyråer, nämner Shelley Taylor, amerikansk konsult, att årsredovisningen är en av de främsta informationskällorna för investerare. Som informationskälla ligger årsredovisningen på andra plats, enligt de undersökningar som årligen utförts av Shelley Taylor and Associates sedan 1992. Endast direkta möten med ledningen anses vara mer värdefulla.²⁰

Bankernas roll i samhället och i ekonomin som helhet fyller flera viktiga funktioner. De tillhandahåller betalningstjänster, de hanterar och omvandlar risker, de förmedlar kapital genom att erbjuda olika

¹⁷ Lind, G (2005) s. 5f

¹⁸ Ibid. s. 6ff

¹⁹ Ibid. s. 10f

²⁰ Wennberg, I (1996)

spartjänster och agerar kreditgivare till låntagare.²¹ Med bakgrund av bankernas centrala roll i samhället och deras nytta för samhällsekonomin i stort, kan det vara av allmännyttigt intresse att granska bankernas årsredovisningar. Det är också av intresse att undersöka vad banken ifråga anser viktigt att kommunicera i sina finansiella rapporter till intressenterna. Innan problemdiskussionen presenteras kommer ett antal definitioner av för studien viktiga begrepp presenteras.

1.2. Definitioner

Finansiell prestation och prestation definieras som resultat före skatt.

Informationsvärde avser användbarheten för intressenter av viss information. Med hjälp av kodningsmallen kvantifieras informationsvärdet till informationspoäng.

Mått är de olika typer av information som definieras som viktiga i den offentliga debatten.

Offentlig debatt och *debatt* används i den här studien för att beteckna samma sak, det vill säga de publicerade skrifter som personer verksamma inom de för studiens syfte relevanta områdena, har producerat.

Stabilitet definieras som att ju mer stabil en bank är desto mindre är risken för konkurs.

Svenska storbanker är Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank

1.3. Problemdiskussion

*”Fortfarande, trots årtal av massiv och rättvis kritik, levererar banker och försäkringsbolag den ena rapporten efter den andra där det krävs både förstoringsglas, kunskap i akademisk-byråkratisk svenska, försäkringslagstiftning och ekonomi för att kunna dra några som helst vettiga slutsatser och göra en grundläggande riskanalys.”*²²

²¹ Lind, G (2005) s. 8f

²² Rossander, O (2009)

Som diskuterats i bakgrunden finns flera exempel på att bristande information till intressenter leder till konkurser, bristande förutsägbarhet och i värsta fall global ekonomisk kris. För att motverka detta har, som ovan diskuterats, ett omfattande regelverk och kontrollfunktioner upprättats vilket avsevärt har förbättrat informationsflödet från företagen till intressenterna. Bland annat måste årsredovisningar upprättas och granskas av oberoende revisorer.

Dagens system förser alltså intressenter med mycket information men att informationsmängden är stor är inte tillräckligt för att intressenterna ska vara väl informerade om ett företags verksamhet och långsiktiga överlevnad. Whittington beskriver vad som kallas *information economics*, det vill säga att det finns ett utbud och en efterfrågan vad gäller information. Men framställningen av information är, precis som användandet av information, förknippat med en kostnad.²³ Detta kan innebära att det i sig finns mycket information i årsredovisningar men att denna inte används i full utsträckning därför att den är förknippad med en alltför hög kostnad för analys och tolkning. Om kostnaden för att använda information är hög, exempelvis om data inte är jämförbara mellan olika företag därför att de är definierade på olika sätt eller på ett sätt som är okänt, urholkas värdet av informationen.

För att intressenterna ska kunna övervaka styrningen av ett företag är ett krav att det finns en god finansiell rapportering, men detta är alltså inte tillräckligt. Det krävs som sagt också att intressenterna verkligen kan använda informationen. Bristande användbarhet är ett problem framför allt för små aktieägare och aktörer. Lösningen på detta problem anses vara *Efficient Market Hypothesis*. Förutsatt att den håller, kan små aktörer använda information som stora professionella investerare och aktörer tar fram, men det är inte klarlagt om så är fallet.²⁴

Det finns flera tecken på att bristen på användbar information är ett problem. CPA Journal rapporterar att varken användare eller framställare av amerikanska bankers finansiella rapportering anser att denna i sin nuvarande form är användbar. Användarna vill att kvaliteten på den rapporterade informationen ska öka, medan framställarna istället vill sluta publicera den.²⁵ Studien genomfördes i USA men kan ändå bära relevans vid studier av svenska banker då liknande redovisningsprinciper, som exempelvis marknadsvärdering, används även i Sverige.

Ett annat exempel är att många investerare inte längre anser att nettoresultatet är särskilt relevant för att mäta ett företags marknadsvärde. Detta beror på förekomsten av engångshändelser, olikheter

²³ Whittington, G (2007) s. 376

²⁴ Whittington, G (1993) s. 314

²⁵ CPA Journal, Anonym (1994) s. 10

i riskmätning och möjligheten att dölja grundläggande problem vad gäller genererande av intäkter. För finansiella institutioner är det därför möjligt att nettointäkter inte ger en fullständig bild av prestationen. Författarna genomför en så kallad fundamental analys och drar slutsatsen att olika variabler måste användas beroende på om avkastning eller framtida intäkter ska skattas.²⁶

Vidare är risktagande centralt i banker och därför förväntar sig marknaden riskrelevant information. Basel II har försökt åtgärda detta genom att reglera informationsrapporteringen från bland annat banker. Det finns dock en spänning mellan relevans och pålitlighet eftersom exempelvis framåtblickande riskinformation är mycket relevant men samtidigt inte pålitlig.²⁷

Den rådande finanskrisen har gett upphov till tumult och bristande förtroende på många marknader. En rapport från Financial Stability Forum säger att tumultet på marknaden kräver att förtroendet för finanssystemet återupprättas. Det nya systemet ska vara mer immunt mot missriktade incitament och risker ska vara tydligare identifierade och uppmärksammade.²⁸

Forskning visar också att informationen i den finansiella rapporteringen kan ha inverkan på företags kapitalkostnad, det vill säga att ju mer transparent ett företags rapportering är desto lägre kapitalkostnad har de. Detta har visats både teoretiskt och empiriskt.²⁹ Det finns även studier som visar att banker som följer *Basel Core Principles for Effective Banking Supervision* får bättre kreditbetyg av kreditvärderingsföretaget Moody's.³⁰ Redovisningens tydlighet och kvalitet spelar därför fortfarande en avgörande roll. Både för att upprätta förtroendet för det finansiella systemet och för bankernas egen skull.

De problem som nämnts ovan leder till att det är av stort intresse att kartlägga om det finns några mått som kan spegla en banks lönsamhet och stabilitet på ett tydligt och jämförbart sätt, och i så fall vilka dessa mått är. Genom att sedan undersöka i vilken utsträckning banker använder dessa mått är det möjligt att dra slutsatser om den rådande informationsmängden i bankers årsredovisningar och hur denna skulle kunna förbättras. Slutsatser om vilka mått som är relevanta vid läsning av bankers årsredovisningar kan också bidra till att minska kostnaden för att använda informationen för intressenter.

²⁶ Christian, C et al. (2008) s. 17ff

²⁷ Linsley, P M et al. (2005) s. 205f

²⁸ Financial Stability Forums hemsida

²⁹ Barth, M E et al. (2008) s. 173

³⁰ Demirgüç-Kunt, A et al. (2006) s. 511

Det kan även på grund av diskussionen ovan vara intressant att undersöka om informationsvärdet i bankernas årsredovisningar är korrelerat med deras finansiella prestation. Genom att välja ett aggregerat mått som exempelvis årets resultat före skatt kan den sammanlagda effekten relaterad till informationsvärdet undersökas, trots att det finns viss risk för att effekten kan döljas av andra faktorer som påverkar resultatet.

1.4. Forskningsfråga

Vilka mått förespråkas av den offentliga debatten för att bedöma en banks stabilitet och i vilken utsträckning har de fyra svenska storbankerna använt dessa mått i årsredovisningarna över tid? Påverkas användningen av måtten av den finansiella prestationen?

1.5. Syfte

Syftet med denna uppsats är trefaldigt. För det första är det att kartlägga vilka mått som anses vara relevanta inom den offentliga debatten, för det andra är det att applicera den kunskapen på de fyra svenska storbankernas årsredovisningar för vartannat år under tidsperioden 1990-2008, för att undersöka informationsvärdet i dessa. För det tredje kommer att undersökas om det finns ett samband mellan informationsvärdet och resultat före skatt.

Det här kapitlet har redogjort för det problem med informationsvärde som finns, vilket syfte den här uppsatsen har och vilken fråga som kommer att besvaras. Nedan följer en disposition som visar uppsatsens struktur. Nästa kapitel kommer att etablera en referensram genom en diskussion av den befintliga litteraturen.

1.6. Disposition

Det *första kapitlet* syftar till att göra läsaren insatt i studiens problem och syfte. Detta görs främst genom att en utförlig bakgrund målas upp i studiens första delkapitel. Denna bakgrund leder sedan in i en problemdiskussion som mynnar ut i en forskningsfråga och ett syfte.

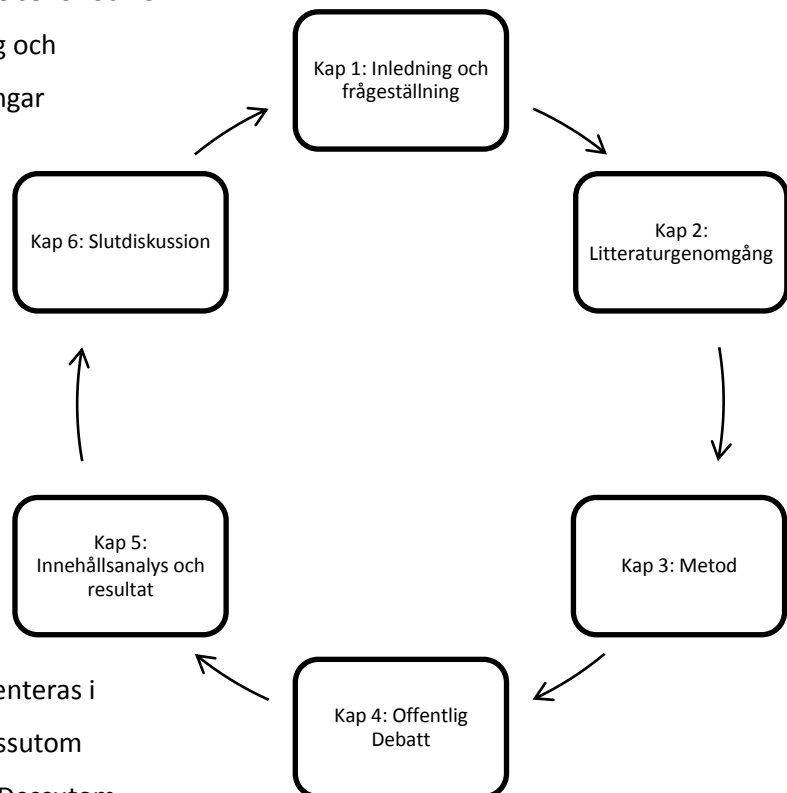
Kapitel två är en litteraturgenomgång. Litteraturgenomgångens roll i denna studie är att verka som studiens teoretiska referensram, för att förklara dagens forskningsläge samt förklara skillnaden mellan denna och tidigare studier inom ämnet. Litteraturgenomgången har också en klar koppling till slutdiskussionen i *kapitel sex*.

Tredje kapitlet består av en redogörelse för och en diskussion kring studiens utformning och tillvägagångssätt samt vilka avvägningar som gjorts under studiens gång.

I *kapitel fyra* presenteras resultatet av den första av studiens två delundersökningar, nämligen den offentliga debatten.

I det *femte kapitlet* presenteras resultatet av studiens andra delundersökning: analysen av årsredovisningarna. Resultatet presenteras i diagram, sorterade per bank och dessutom presenteras den generella trenden. Dessutom görs en regressionsanalys av resultat och informationspoäng.

Kapitel sex ämnar föra en diskussion kring studiens resultat samt besvara forskningsfrågan. I *kapitel sex* diskuteras även det teoretiska bidraget och förslag till fortsatt forskning inom ämnesområdet ges.

2. Litteraturgenomgång

Syftet med detta kapitel är att redogöra för studiens teoretiska referensram som studien, i kapitel sex, ämnar falla tillbaka på. Detta kapitel är en förklaring till hur den teoretiska situationen ser ut idag, samt redogör för skillnaden mellan denna och tidigare studier inom ämnesområdet.

2.1. Inledning

Allteftersom den ekonomiska krisen och dess effekter spridit sig över världen från den amerikanska bolånemarknaden, till den finansiella sektorn, har fokus vridits till att finna förklaringar till dess uppkomst. Många lägger skulden på revisorskåren och uppkomsten av nya standards för så kallad marknadsvärderad redovisning framtagna av standardsättare. Kritikerna menar att redovisning baserad på marknadsvärdering bidrar till en snedviden balansräkning där effekterna av en svag marknad förstärker den nedåtgående spiralen.³¹ Enligt Barlev et al. håller den transaktionsbaserade redovisningen på att ersättas av den marknadsvärderade redovisningen genom förändring av standards inom området av bland annat FASB.³² Det kan dock vara på sin plats att här definiera vad som menas med marknadsvärderad redovisning.

Den marknadsvärderade redovisningen är menad att öka transparensen i de finansiella rapporterna. Med ökad transparens avses att redovisningen skall ge en sanningsenlig och pålitlig bild av företagets finansiella rapporter. Förespråkarna av marknadsvärderad redovisning menar att den ger en mer rättvisande bild av tillgångars värde, då de värderas till marknadspris. Empiriska undersökningar visar också att marknadsvärderad redovisning i större utsträckning relateras till högre aktieavkastning. Enligt Barlev et al. bör dock värdet av de finansiella rapporterna inte bedömas efter deras statistiska samband med avkastning, utan istället på deras positiva förmåga att minska agentkostnader och öka ledningens effektivitet.³³

Även om förespråkarna av den marknadsvärderade redovisningen anser att många fördelar uppnås med detta synsätt, måste dess koppling till den finansiella krisen understrykas. När marknaden betar

³¹ CPA Journal, Anonym (2009) s. 21

³² Barlev, B et al. (2003) s. 385

³³ Ibid. s. 384f

sig som den gjort under det senaste året, förlorar den marknadsvärderade redovisningen sin koppling till verkligheten. Svårigheter uppstår med att finna legitima priser för värdering av tillgångar eftersom marknaden är starkt volatil. Dessutom är den minskade likviditeten på marknaden en stark drivkraft i den meningen att den driver ner priserna som skulle kunna fås "på en armslängds avstånd". Marknadens förväntningar på vad tillgångar är värda, har också sjunkit som en följd av generell misstro på framtida värden.³⁴

2.2. Redovisningsteoriernas roll

Långt innan debatten om marknadsvärdering tog sin form initierades arbetet av en kommitté hos *American Accounting Association* (AAA) med författandet av ett uttalande kring redovisningsteoriernas roll. Resultatet presenterades i ett dokument med titeln *Statement on Accounting Theory and Theory Acceptance*. Uttalandet slår fast tre huvudsakliga slutsatser kring forskningen kring redovisningsteoriernas roll. Det kan dock först vara på sin plats att ta upp vissa faktorer som påverkar studier av redovisningsteorier i stort.

När forskning genomförs för att lösa problem eller finna svar på frågor inom redovisningsteori kan resultatet ge avvikande slutsatser. Detta är vanligen en följd av hur *användarna* av redovisningsinformation definieras samt hur *omgivningen* definieras, i vilken användarna av redovisningsinformation och de som förbereder den befinner sig i.³⁵

Gruppen av användare av redovisningsinformation definieras ofta alltför snävt inom forskningen, så att den endast innefattar dem som de finansiella rapporterna är direkt riktade till. I andra fall definieras gruppen bredare så att den även innefattar kreditgivare, anställda, myndigheter samt allmänheten. Vidare finns det oklarheter om vad som innefattas i *användandet* av redovisningsdata. Ett vedertaget antagande angående detta är att även personer som inte räknas som direkta användare av informationen påverkas av handlingar utförda av dem som innefattas i användargruppen. Begreppet *användare* kan således breddas att innefatta dem som på ett eller annat sätt påverkas när redovisningsinformation implementeras av någon som har tillgång till den.³⁶

³⁴ CPA Journal, Anonym (2009) s. 22

³⁵ AAA Statement (1977) s. 1

³⁶ Ibid. s. 2

Även om användargruppen framgångsrikt lyckats identifieras återstår en del frågor kring användarnas beteende, exempelvis till vilken utsträckning olika uppfattningar och preferenser påverkar efterfrågan och användandet av redovisningsinformation. När användarna tar del av en finansiell rapport kan frågor således uppstå kring hur de ställer sig till både formen av den finansiella informationen såväl som innehållet.³⁷

Som nämndes ovan påverkar även definitionen av redovisningsinformationens och användarnas *omgivning* de slutsatser som uppnås vid forskning kring redovisningsteorier. En påverkande faktor är alternativa källor av information. Forskningen kan här delas in i två läger; de som tar hänsyn till att det finns andra typer av finansiell information i omgivningen och de som inte gör det. Vidare utförs forskningen i vissa fall så att hänsyn tas till vem som framställt den alternativa informationen, eftersom även detta kan anses ha stor betydelse för omgivningens påverkan på studier.³⁸

Enligt AAA kan redovisningsteori delas in i tre huvudsakliga grupper som utvecklats under åren. Dessa är: (1) klassisk redovisningsteori, (2) beslut-användbarhet och (3) information economics.³⁹ Den klassiska redovisningsteorin försöker forma redovisningsmodeller som kan användas globalt. Den gör också ett försök att legitimera redan befintliga arbetssätt. Beslut-användbarhetsgruppen kopplar istället teori kring olika redovisningsperspektiv med hur beslutsfattarna i fråga skulle agera. Deras reaktioner på olika tillvägagångssätt är alltså underlag för teoribildningen.⁴⁰ Information economics tar i sin tur hänsyn till att information betraktas som en vara. Informationen kan således värderas, ha ett pris och innebära kostnader.⁴¹ Oavsett vilken teorigrupp en studie befinner sig i kommer AAA fram till en och samma slutsats, nämligen att ingen inriktning kan anses vara "rätt". Det finns alltså ingen generell teori som skulle vara bättre än någon annan. Teoretiker inom redovisningen har alltså gemensamt haft svårigheter med att övertyga kritiker om att deras respektive inriktning skulle vara överlägsen någon annan.⁴²

Det vore här intressant att dra paralleller mellan den klassiska redovisningsteorin och den marknadsvärderade redovisningen. Som diskuterades i inledningen av detta kapitel är den marknadsvärderade redovisningen menad att öka transparensen i den finansiella rapporteringen,

³⁷ AAA Statement (1977) s. 2

³⁸ Ibid. s. 3

³⁹ Ibid. s. 5

⁴⁰ Ibid. s. 10

⁴¹ Ibid. s. 21

⁴² Ibid. s. 25

men har fått utstå hård kritik på grund av att vara allför beroende av en välfungerande marknad.⁴³ Den klassiska redovisningsteorin försöker skapa redovisningsteorier som skall kunna fungera och användas globalt, vilket syftet med den marknadsvärderade redovisningen skulle kunna anses vara, i och med införandet av IFRS vilket medförde ändringar för exempelvis värderingen av immateriella tillgångar. På samma sätt kan Basel II anses tillhöra samma kategori redovisningsteorier. Oavsett vilken kategori dessa teorier delas in i, har de alla gemensamt att svårigheten ligger i att enas kring ett arbetssätt.

Svårigheterna att enas kring en teori tros bero på en rad problem. Bland dessa är exempelvis det generella problemet att relatera teorier till praktiken. Revisorer hoppas ofta att teoretiserande kring ett aktuellt problem skall leda fram till en tillfredsställande och tillräcklig lösning, verkligheten visar dock ofta att så inte är fallet. När en lösning presenteras på ett problem saknar den ofta tillräcklig bredd eller djup för att tillfredsställa alla spektra av användargruppen.⁴⁴ Vidare uppstår ofta problem med kostnad kontra nyttoeffekter vid enandet kring redovisningsteorier. Teoretiker lyckas ibland inte ta hänsyn till kostnaderna och nyttan som uppstår till följd av deras respektive rekommendationer.⁴⁵

Som nämndes i inledningen till detta delkapitel dras tre generella slutsatser kring redovisningsteoriernas roll i forskningen, och varför det tycks vara så svårt att uppnå en överensstämmelse kring lösningar på problemställningar inom redovisningsteori. Den första berör det faktum att uttalanden kring redovisning som görs av auktoritära och institutionella organ ofta förväntas ha ett stort genomslag på debatt inom ämnet. Förväntningar byggs alltså upp kring uttalanden från exempelvis AAA, och när de sedan inte direkt accepteras som lösningen på en sedan länge förd debatt, betraktas de som nederlag. Anledningen till detta är att även om teorier baseras på djupgående analyser, bygger de i slutändan på sina respektive grundares olika synsätt. Således kan en redovisningsteori inte ses som "korrekt", den bygger på antaganden och dess framgång mäts snarare i acceptans grundad i dess positiva effekter över tid.⁴⁶

Den andra slutsatsen är att redovisningsteorier är bredare än vad som generellt uppfattas. Tidigare har teoriernas domän uppfattats som begränsad till informationsanvändarnas önskemål och kognitiva processer. Således har teoriernas ramverk uppfattats som givet. Uttalandets slutsats ger

⁴³ CPA Journal, Anonym (2009) s. 22

⁴⁴ AAA Statement (1977) s. 31

⁴⁵ Ibid. s. 36

⁴⁶ Ibid. s. 49

dock bidraget att ramverket och dess institutionella struktur i sig själv utgör en del av teorin. Denna slutsats leder till att frågor kan ställas om nyttan av regelverksmässig inblandning.⁴⁷

Redovisningsteoriernas bredd bidrar, enligt AAA, också till vilken utsträckning information tilldelas olika grupper. Grundproblemet är att information som riktas till en viss subgrupp inte tar hänsyn till effekterna på andra subgrupper, eller till och med på icke-användare av denna information. Motståndare mot en viss teori, kommer således att fortsätta vara negativa mot denna teori, just för att de inte kan tillgodogöra sig de positiva effekterna av den riktade informationen. Kostnaderna för att skapa "bättre" information till en viss grupp intressenter är inte nödvändigtvis proportionerliga med den ökade nyttan för samhället.⁴⁸

Den tredje slutsatsen som dras är att all teori kan, och kommer förmodligen att förkastas, när den ses ur ett alternativt perspektiv. Således kan en teori, där forskaren försöker maximera nyttan för alla inblandade, vara onödig eller till och med ofullständig.⁴⁹

Förutom de tre generella slutsatserna, har AAA i sitt uttalande slagit fast att det inte går att enas kring om en redovisningsteori är "rätt" eller bättre än någon annan. Detta talar för att denna uppsats, som ämnar göra ett bidrag i diskussionen kring informationsvärde, grundat i den offentliga debatten, kommer att få en starkare grund än om den hade baserats på en befintlig teori och sedan testats mot verkligheten.

2.3. Tillgång och efterfrågan på redovisningsteorier

I en artikel av Watts et al. drar författarna dels slutsatsen att det inte finns och kommer aldrig att finnas en allmänt accepterad redovisningsteori och dels att redovisningsteorier blir allt mer normativa eftersom de tjänar som ursäcker för politiska beslut. Slutsatsen dras efter en analys av redovisningsteorier ur ett tillgångs- och efterfrågeperspektiv.⁵⁰

Efterfrågan på redovisningsteorier grundar sig på att olika grupper vill gynna sina intressen genom att styra den finansiella rapporteringen eftersom denna har en rikedomstransfererande sida. Det vill

⁴⁷ AAA Statement (1977) s. 49

⁴⁸ Ibid. s. 50f

⁴⁹ Ibid. s. 50f

⁵⁰ Watts, R L et al. (1979) s. 300f

säga att reglernas utformning påverkar allokeringen av resurser i samhället. Ett exempel är regler kring lagervärderingsprinciper där undervärderade lager leder till att reserver byggs upp i företaget som undanhålls beskattning, eftersom lägre värderat lager innebär högre kostnad för sålda varor.⁵¹

Tillgången på teorier, det vill säga forskarbidrag, svarar mot efterfrågan på så sätt att när debatten intensifieras ändras eller utvecklas redovisningsteorin och inte tvärt om. Forskarna vill visserligen se sig själva som experter vars arbete förbättrar redovisningspraxis men Watts et al. anser att forskningen styrs av en rad incitament som exempelvis berömmelse och anslag till forskning. Ett exempel är när sårintressena citerar forskare som skriver om aktuella ämnen eller drar slutsatser som gynnar sårintressena i fråga. Att ofta vara citerad är ett sätt för forskaren att nå berömmelse.⁵²

Det är samspelet mellan tillgången och efterfrågan på teorier som leder till att det finns en mängd olika teorier som aldrig kommer att sammansmälta till en enhetlig teori och att dessa teorier blir allt mer normativa. Istället för att utgöra en grund för utveckling av rättvisande finansiell rapportering har redovisningsteorin kommit att bli ett sätt för olika aktörer att argumentera för sina önskemål. Den här allt mer politiska processen leder också till att teorierna blir allt mer normativa till sitt innehåll.⁵³

Ytterligare en viktig poäng med artikeln är det politiska spelet mellan olika konkurrerande intressen. Innehållet i artikeln kan användas analogt för att väcka misstankar om tillämpningen av regelverk och användandet av mått i årsredovisningen. Det finns olika regelverk som styr bankernas finansiella rapportering men samtidigt finns det ett utrymme för bankerna att själva välja förekomsten av vissa mått (utöver de tvingande reglerna) och inte minst hur de olika måtten presenteras. Detta belyser otillräckligheten av en teoretisk kartläggning av regelverk för finansiell rapportering eftersom den praktiska redovisningen kan uppvisa en närmast obegränsad variation inom ett regelverk. Redovisningen skulle kunna ge olika informationsvärde trots att samma mått redovisas, beroende på hur informationen presenteras.

Att bristande informationsvärde är ett problem lyftes fram i diskussionen om informationsvärde och informationsmängd som fördes i problemdiskussionen i *kapitel ett*. Där betonades även att ju mindre resurser en informationsanvändare har desto svårare blir det att möta den kostnad som finns enligt ramverket *information economics*. I det ramverket drivs tillgången på information av att företag vill

⁵¹ Watts, R L et al. (1979) s. 287, 300f

⁵² Ibid. s. 300f

⁵³ Ibid. s. 300f

minska informationsasymmetri, minska kostsamma privata ansträngningar att insamla information och minska sin kapitalanskaffningskostnad.⁵⁴ Det som motverkar full frivillig öppenhet är de kostnader som är förbundna med att ta fram relevant och högkvalitativ information.⁵⁵ Men även användarna av information har som sagt kostnader. Efterfrågan drivs av användarnas behov av information men begränsas av den kostnad som är förbunden med att inhämta och tolka informationen.⁵⁶ Om dessa kostnader är höga får användarna mindre nytta av det som företagen publicerar. Detta problem blir än större på grund av att det inte är klarlagt om *the efficient market hypothesis* verkligen håller.

De antaganden som ligger till grund för den klassiska tillgångs- och efterfrågemodellen är att: alla aktörer är pristagare, producenterna säljer identiska produkter, alla aktörer har full kännedom om produkternas pris och kvalitet och transaktionskostnaderna är låga.⁵⁷

Alltså kan företags faktiska redovisning se olika ut beroende på vilka intressen producenten av information har. Situationen kompliceras enligt *information economics* av att det finns en kostnad förbunden med att presentera information och att analysera och tolka den.

2.4. Konkurrerande krafter

En förklaring till hur redovisningsregler uppkommer och varför de skiljer sig mellan olika länder och regioner erbjuds av Puxty et al. I sin artikel argumenterar författarna för att redovisningsregler uppkommer på grund av ett samspel mellan *marknaden, staten* och *samhället*.⁵⁸

Det här teoretiska ramverket kan användas för att dra slutsatser om bankernas situation och deras beteende. Bankerna, som tillhör *marknaden*, är med i utformningen av redovisningsstandards genom exempelvis opinionsbildning eller lobbying. De får inte alltid sin vilja igenom utan de regler som aktörerna enas kring är en kompromiss. På grund av detta är det mycket troligt att bankerna, inom det uppställda ramverket, vill styra sin rapportering i den riktning som de eftersträvar och på så vis presentera en redovisning enligt sina önskemål så att säga *ad hoc*. På grund av denna anpassning är

⁵⁴ Leuz, C et al. (2004) s. 164

⁵⁵ Cohen, D A (2002) s. 0

⁵⁶ Whittington, G (2007) s. 376

⁵⁷ Perloff, J M (2009) s. 39

⁵⁸ Puxty, A G et al. (1987) s. 273f

det troligt att bankernas årsredovisning kommer att uppvisa variationer både inbördes och mot gällande regelverk, utan att för den sakens skull uttryckligen bryta mot regelverket.

Att redovisningsnormer skapas genom samverkan mellan ett flertal olika krafter är ett etablerat synsätt. Jönsson genomför i sin studie en historisk analys av redovisningsnormernas framväxt i Sverige, och samspelet mellan de ovan nämnda krafterna. Kommunernas och statens roll vid normbildning tas upp som en faktor. Dessutom menar författaren att stora företag och revisorskåren som helhet har påverkat normbildningen. Jönsson tar även upp internationellt inflytande som en trolig faktor, främst i form av det tyska redovisningssystemets utformning som tidigare haft stor inverkan på den svenska normbildningen. Stora internationella händelser, såsom Kreugerkraschen, innebar också att maktfördelningen mellan näringsliv och arbetarrörelse skiftade.⁵⁹

Jönsson drar, precis som uttalandet av AAA, slutsatsen att det finns uppenbara svårigheter att enas kring en "korrekt" redovisningsteori, men tror att detta snarare beror på att redovisningens roll i samhället är missuppfattad eller rent av representerar alldeles för många intressen samtidigt.⁶⁰

Slutsatsen av detta resonemang blir att det dels är nödvändigt att undersöka den offentliga debatten, då det kan förväntas att årsredovisningarna uppvisar stora skillnader på grund av bristen på ett allmänt etablerat och "korrekt" sätt att redovisa. Det är även nödvändigt att studera praxis, alltså de faktiska årsredovisningarna, för att kartlägga informationsvärdet, det räcker inte att studera regelverket.

2.5. Anpassning till den egna miljön

Forskare har undersökt företags finansiella rapportering med utgångspunkt i den så kallade *contingency theory*. Denna teori säger att ett företags förmåga att fungera i sin miljö beror på i vilken utsträckning företagets olika system är utformade i överrensstämmelse med denna miljö. Den finansiella rapporteringen är ett exempel på ett sådant system. Därför är utformningen av finansiella rapporter beroende av olika aspekter inuti och utanför företaget. Dessa aspekter är *samhället* (ekonomiska, juridiska och politiska system), *företagets omgivning* (hög eller låg förutsägbarhet), *företagets uppbyggnad* (företagets storlek och kapitalmängd) och vilka *användarna av informationen* är (exempelvis hur komplex analys som görs av extern rapportering). Dessa fyra aspekter påverkar i

⁵⁹ Jönsson, S (1991) s. 521ff

⁶⁰ Ibid. s. 521

viss utsträckning varandra men alla påverkar den finansiella rapporteringen som ett visst företag gör.⁶¹

De svenska storbankerna uppvisar flera olikheter mellan varandra, exempelvis verkar de till viss del på olika marknader, både geografiskt och vad gäller kundsegment och de är organiserade på olika sätt, exempelvis är vissa mer decentraliserade än andra. På grund av dessa särdrag är det rimligt att tro att de olika bankerna utformar sin rapportering på olika sätt. Givetvis måste de följa gällande lagstiftning och internationella överenskommelser men även inom ramen för dessa finns det möjlighet att utforma rapporteringen på olika sätt, både innehållsmässigt och vad gäller tyngdpunkten i rapporteringen. Som lyftes fram i problemdiskussionen är utformningen av den finansiella rapporteringen mycket viktig för att informationsvärdet ska kunna vara högt. Det lyftes också fram att det finns många områden att förbättra vad gäller användbarheten av den redovisade informationen, se särskilt styckena om *information economics* och om *efficient market hypothesis*.

På grund av bankernas anpassning till inbördes varierande förhållanden är det nödvändigt att genom empiri kartlägga vad och hur bankerna rapporterar till sina intressenter.

2.6. Tillämpningen av regelverk

Mycket forskning har kretsat kring myndigheter och organ som har till uppgift att besluta om redovisningsstandard och annan reglering av den finansiella rapporteringen. Inte lika mycket har forskats kring redovisningsbyråerna och de processer som sker där. Det är bland annat vid byråerna som reglerna omsätts till praktiken och standards vidareutvecklas. Dessa spelar därför en viktig roll i regleringen av den finansiella rapporteringen men också vad gäller professionalismen som omgärdar redovisningen.⁶² Professionalismen handlar om vad som är "god" rådgivning och hur en yrkesperson som jobbar med redovisning ska bete sig.⁶³

Två slutsatser kan dras av resonemanget ovan: dels att det på grund av olika tolkningar uppstår skillnader mellan regelverk kring redovisning och den färdiga redovisningen och dels att professionalismen för redovisare grundas till stor del i redovisningsbyråer. Den första slutsatsen innebär för den här studien att det är nödvändigt att gå ut i praktiken för att undersöka information

⁶¹ Thomas, A P (1991) s. 40f

⁶² Cooper, D J et al. (2006) s. 435

⁶³ Ibid. s. 432

som företag faktiskt rapporterar och den andra är att det är viktigt med en professionell yrkeskår för att homogena normer och arbetsprinciper ska kunna etableras, vilket är viktigt för att öka jämförbarheten mellan olika företags finansiella rapportering.

2.7. Tidigare studier av information

Det finns flera studier som har undersökt betydelsen av god information i företags externa rapportering.⁶⁴ Två av dem presenteras kortfattat nedan eftersom de ligger nära undersökningen i den här uppsatsen.

En undersökning av *Management's Discussion and Analysis*⁶⁵ visade att informationsvärdet varierade med de undersökta företagens finansiella prestation. Forskarna fann att under det första året med finansiella problem ökade kvaliteten av informationen, men endast företag som sedan återhämtar sig uppvisar en hållbar ökning i informationskvalitet. Informationsvärdet mättes med hjälp av en kodningsmall som utvecklats av andra forskare.⁶⁶ Denna studie är intressant därför att den i likhet med studien i den här uppsatsen kartlägger informationen i årsredovisningar och relaterar den till finansiell prestation. Några av de skillnader som finns är dock att i den här uppsatsen kommer hela årsredovisningar analyseras, fokus kommer att ligga på banker och den offentliga debatten kommer ligga till grund för mätningen av informationsvärdet. Någon färdig kodningsmall motsvarande den som användes i undersökningen ovan har inte hittats.

En annan studie som är intressant att ta upp undersökte sambandet mellan informationsvärde och kostnad för eget kapital (ägarnas avkastningskrav). Studien mätte informationsvärde genom att skapa ett antal informationsmått som sedan delades in i kategorier. Den kodningsmall som på så sätt skapades applicerades sedan vid analysen av tillverkningsföretags årsredovisningar. Måtten till mallen valde författaren själv ut.⁶⁷ Den här uppsatsen kommer också att använda en kodningsmall med en yttre struktur som liknar den som användes i den refererade studien men måtten kommer ha valts ut med stöd i den offentliga debatten.

⁶⁴ Se exempelvis: Caramanolis-Çötelli, B et al. (1999) eller Firth, M (1984)

⁶⁵ Motsvarar det svenska *VD har ordet*

⁶⁶ Holder-Webb, L et al. (2007)

⁶⁷ Botosan, C (1997) s. 332ff

Den här studien bidrar alltså med ny kunskap eftersom den utforskar bankers öppenhet med utgångspunkt i den offentliga debatten. Det här avsnittet har visat att studier med ett liknande fokus och med liknande metod har använts tidigare. Det finns alltså förutsättningar för att den här studien kommer kunna ge ett unikt bidrag samtidigt som metoden är beprövad i tidigare forskning.

2.8. Litteraturdiskussion

I det här kapitlet har det argumenterats för att det råder oenighet kring vilken redovisningsteori som ska användas, något som bland annat rapporten från American Accounting Association visar. Genom att redogöra för tillgången och efterfrågan på redovisningsinformation och teori har det även pekats på de egenintressen som ligger bakom argumentationen för en viss teori och skillnader som kan uppstå i informationsvärde på grund av hur en standard tillämpas. Det kan, på grund av detta, dels uppstå skillnader företag emellan och dels räcker inte en analys av regelverk för att dra slutsatser om hur öppna företag är eftersom regelverken inte måste spegla informationsbehoven.

Företagens roll i skapandet av redovisningsnormer har också kortfattat redogjorts för, dessutom har en diskussion kring bankernas anpassning till den egna miljön förts. Detta resonemang leder också till slutsatsen att informationsvärde i årsredovisningar är mycket mer än en regleringsfråga, det är också en tillämpningsfråga. Redovisningsbyråernas roll i skapandet av normer och professionellt arbetssätt har även diskuterats. Slutligen har tidigare studier kortfattat presenterats för att positionera den här studien mot tidigare forskning.

Genom att analysera verkligheten, både vad gäller tillgång (vad bankerna presenterar i sina årsredovisningar) och efterfrågan (vad användarna av informationen anser sig behöva) blir det möjligt att dra slutsatser som har en stark anknytning till faktiska förhållanden. Det formella regelverket studeras därmed indirekt eftersom det utgör ramverket som bankerna måste hålla sig till. Dessutom studeras vad bankerna, förutom vad som lagstadgat skall finnas med i årsredovisningarna, väljer att ta med i sina årsredovisningar. Diskussionerna i det här kapitlet har understrukt vikten av att undersöka den praktiska tillämpningen av redovisningsregler och att det är viktigt att undersöka behov i den offentliga debatten eftersom olika aktörer har olika uppfattning om vad som är viktigt. Vikten av en välfungerande debatt, och dess roll i skapandet av redovisningsteorier diskuteras mer utförligt i *kapitel sex*.

I det här kapitlet har litteratur som är relevant för studien diskuterats. Diskussionen har bland annat rört sig kring hur redovisningsteori uppstår, vilka processer som kan leda till oenighet om redovisningsteorier och vilken forskning som finns på området idag och som liknar den här studien. Efter den här diskussionen om referensramen följer ett metodkapitel. Där presenteras bland annat den valda metoden och dess styrkor och svagheter.

3. Metod

Syftet med kapitel tre är att redogöra för studiens utformning och vilka tillvägagångssätt som använts för att möjliggöra dess genomförande. Dessutom sker här en presentation av de avvägningar som gjorts under studiens genomförande och vid arbetet med att samla in empiriskt material. Kapitlet innehåller också en diskussion kring studiens kvalitet samt alternativa metoder.

3.1. Inledning

Vid genomförandet av vetenskapliga studier ställs forskarna inför många val vad gäller själva utförandet. Det är viktigt att de val som görs är medvetna och tjänar studiens syfte. För att inte låta slumpen avgöra hur en studie kommer att genomföras är det viktigt att forskarna har förståelse för olika vägar som kan väljas och hur dessa val påverkar resultatet. Genom att välja en lämplig metod ökar sannolikheten för en relevant och givande slutsats och en studie av hög vetenskaplig kvalitet.

3.2. Undersökningsdesign

3.2.1. Metodologisk ansats

En induktiv studie kännetecknas av att teorin är ett resultat av gjorda observationer. De observationer som forskaren gör generaliseras alltså till en teori. En deduktiv studie kännetecknas istället av att hypoteser grundade i teorin ställs upp, dessa hypoteser testas sedan genom observationer.⁶⁸ Den här uppsatsen har en induktiv metod eftersom informationsvärdet i bankernas årsredovisningar kommer att undersökas, med utgångspunkt i den offentliga debatten. Det vill säga, vilka mått som används av bankerna och relevansen av dessa kommer att kartläggas med utgångspunkt i den offentliga debatten. Genom att studera offentlig debatt (branschtidningar, ämneslitteratur samt rapporter från kreditvärderingsföretag) har, utifrån det som sägs i denna, relevanta informationskriterier som efterfrågas av intressenterna identifierats. Att det som debatten

⁶⁸ Bryman, A et al. (2005) s. 23f

kretsar kring har tagits för att vara det som efterfrågas av intressenterna stöder sig på diskussionen om teoribildning i litteraturgenomgången, se *kapitel två*.

Ett annat perspektiv som är viktigt att redogöra för är om en studie är kvalitativ eller kvantitativ, det vill säga vilken typ av data som inhämtas och behandlas. Kvantitativa studier använder sig normalt av ett deduktivt tillvägagångssätt.⁶⁹ Den här studien är kvalitativ eftersom debatten kommer att analyseras, tolkas och kategoriseras och den information bankerna förmedlar kommer att värderas och för detta krävs subjektiv tolkning. Att beskriva hur verkligheten är sammansatt och hur den tolkas av individer är ett vanligt tillvägagångssätt inom den kvalitativa forskningen.⁷⁰

Vidare använder den här uppsatsen sig av ett fenomenologiskt synsätt. Fenomenologi handlar om att ta med studieobjektens subjektiva uppfattningar om verkligheten i beräkningarna. Forskaren försöker se verkligheten utifrån de undersöktas perspektiv.⁷¹ Genom att analysera artiklar och annat material i den offentliga debatten tas dessa aktörers perspektiv indirekt med i analysen. På ett liknande sätt speglas årsredovisningarna av bankernas perspektiv och syn på verkligheten.

I uppsatsen kommer kvalitativ data att analyseras. Vid analys av kvalitativ data är grundad teori det vanligaste synsättet⁷², och kommer att användas även här. Redskap som ingår i grundad teori är bland annat teoretiskt urval, kodning, teoretisk mättnad och kontinuerliga jämförelser.⁷³ Den här studien kommer att använda dessa fyra redskap och en diskussion av dessa och hur de tillämpats följer senare i detta kapitel.

Resultat som en grundad teori leder fram till är bland annat begrepp (etiketter på företeelser), kategorier (två eller flera begrepp som representerar en företeelse) och teori. Den här uppsatsen betonar i första hand det teoretiska urvalet och kontinuerliga jämförelser, snarare än hypotesprövning, vilken ingår i vissa processer i grundad teori. Resultatet kommer bland annat bestå av slutsatser om informationsmängden i svenska storbankers årsredovisningar satt i relation till de krav som ställs i den offentliga debatten. Detta selektiva arbetssätt är vanligt i studier som använder grundad teori.⁷⁴

⁶⁹ Bryman, A et al. (2005) s. 86

⁷⁰ Backman, J (2008) s. 54

⁷¹ Bryman, A et al. (2005) s. 29f

⁷² Ibid. s. 447

⁷³ Ibid. s. 449f

⁷⁴ Ibid. s. 451ff

Metoden i en studie som använder grundad teori bör vara så pass tydlig att lämpligheten av de val som gjorts ska kunna bedömas. Närmare bestämt är det tre delar som bör granskas vid studier som använt grundad teori: data, forskningsprocess och empirisk förankring. Data granskas med utgångspunkt i validitet och reliabilitet medan forskningsprocessen bedöms genom att läsarna får möjlighet att förstå datainsamlingsprocessen och de beslut som fattades i samband med den processen. På grund av detta är det här kapitlet relevant och tjänar till att redogöra för hur studien utfördes, så att kvaliteten på studien ska kunna bedömas. Ett problem kan dock vara att läsarna, på grund av att de inte var närvarande när analysen genomfördes, aldrig riktigt kan bedöma genomförandet.⁷⁵

3.2.2. Om frågeställningen

När en studie ska genomföras är det mycket viktigt att precisera en frågeställning och att denna formuleras på ett klart sätt. Ju klarare frågeställningen är desto större är förutsättningarna för att den besvaras på ett precist sätt.⁷⁶

Den här studiens frågeställning är indelad i tre delfrågor vilket kan få den att se oprecis ut. Men genom att definiera centrala begrepp i frågeställningen och ha en tydlig metod för att besvara frågorna har frågornas precision säkerställts. En bidragande anledning till att frågeställningen är så pass lång är att den här studien i själva verket är indelad i två delstudier.

3.2.3. Undersökning av efterfrågad information

Det första steget i denna studie är att identifiera den information som efterfrågas, vilken sedan skall användas vid analysen av årsredovisningarna. Den efterfrågade informationen kommer att baseras på en studie av den offentliga debatten inom området. Den offentliga debatten antas spegla behov hos olika intressentgrupper. Grunden för det antagandet är att olika typer av intressenter engagerar sig i den offentliga debatten, exempelvis för att skapa opinion eller som ett led i att göra sin verksamhet mer transparent (som i fallet med kreditvärderingsföretag). Genom att utgå från debatten när informationsmått väljs ut skapas goda förutsättningar för att måtten har den relevans som krävs för ett meningsfullt resultat av den här studien. Detta beror på att debatten speglar många

⁷⁵ Strauss, A et al. (1990) s. 252f

⁷⁶ Backman, J (2008) s. 29

olika aktörer med varierande intressen och teknisk kompetens, från branschtidningar som vänder sig till en bredare mottagarkrets till kreditvärderingsföretag som använder avancerade analysmetoder.

En del av den offentliga debatten kommer som sagt att kartläggas bland annat genom att artiklar i branschtidningar och tidskrifter analyseras. Ett exempel på sådana källor är Bankers´Magazine. Artiklarna kommer att sökas bland annat genom Lunds Universitets databas *Elin*⁷⁷. Söktermer kommer att vara exempelvis "financial reporting + banks" och liknande uttryck. Artiklar kommer också kunna leda vidare till nya söktermer och relevant litteratur. De relevanta artiklarna kommer sedan att analyseras och "begrepp" kommer att skapas med utgångspunkt i de funna artiklarna. Genom att söka på detta sätt täcks åsikter och önskemål från samtliga spektra av debatten in, det vill säga alla som har ett intresse i att banken fortsätter vara stabil.

3.2.4. Urval

Det kan sägas att två urval görs i den här studien eftersom studien består av två delar. I den första delen kommer den offentliga debatten analyseras och då behövs ett urval av artiklar, rapporter och liknande. I den andra delen kommer praxis att undersökas, det vill säga bankers årsredovisningar. Vilka banker och vilka år som ska undersökas är också resultatet av urval.

Urvalen till studien är teoretiska, vilket passar bra till kvalitativ forskning och grundad teori. Teoretiskt urval skiljer sig från sannolikhetsurval genom att det bygger på teoretiska kriterier istället för statistiska. I teoretiskt urval väljs det som är relevant och meningsfullt ut och data samlas in tills teoretisk mättnad nås (inga nya eller relevanta data framkommer).⁷⁸ Vid val av artiklar kommer detta arbetssätt att användas tills teoretisk mättnad nås.

Urvalet till den offentliga debatten har diskuterats i avsnittet ovan. De källor som använts är framför allt: Bank for International Settlements, Fitch, Moody´s, Standard and Poor´s, Fortune Magazine, CNN Money och Bankers´Magazine. Vad gäller urvalet av själva artiklarna och rapporterna valdes de efter relevans för studiens syfte.

Vid val av banker kommer de fyra största svenska bankerna att väljas på grund av att dessa anses relevanta för att beskriva svensk bankpraxis. Denna studie är alltså inriktad på de fyra stora svenska

⁷⁷ Databasen Elin@Lund

⁷⁸ Bryman, A et al. (2005) s. 349f

bankerna, det vill säga: Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank. Eftersom det finns skillnader mellan olika länders lagstiftning vad gäller den mängd information som juridiskt sett bör förmedlas och hur den tolkas, är det fördelaktigt att inrikta studien på banker i Sverige för att på så sätt få ett mer entydigt resultat. Ytterligare en motivering att undersöka de fyra stora svenska bankerna är att det är dessa banker som har flest intressenter på den svenska marknaden. De kan säkerligen ses som trendsättare och dessutom kan stora banker spela en viktig roll i att legitimera en viss norm. Tidigare forskning har dessutom visat att praxis sprids genom att företag läser varandras årsredovisningar⁷⁹ vilket också talar för att stora företag som har mer resurser att lägga ner på framställandet av årsredovisningar utgör en inspirationskälla för andra. Det rör sig alltså om ett icke-slumpmässigt urval, ett urval som baseras på teoretiska grunder snarare än slump.⁸⁰ Detta urval anses vara tillräckligt stort, och ha tillräcklig teoretisk grund för att kunna upptäcka eventuella trender och för att kunna dra slutsatser kring populationen.

Som undersökningsperiod för bankernas årsredovisningar har valt ett årtionde mellan 1990 till och med 2008, med start 1990. Detta leder till att årsredovisningarna för åren 1990, 1992, 1994, 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006 samt 2008 kommer att granskas. Denna tidsperiod anses vara tillräckligt lång för att kunna täcka in eventuella trender i de finansiella rapporterna till följd av exempelvis finansiella kriser och förändringar i regleringar samt konjunkturtrender. Att valt ett årtionde har valt förenklar processen vid granskningen av årsredovisningarna, då materialet blir mer lätthanterligt. Dessutom anses valt ett årtionde inte nämnvärt öka risken att missa eventuella trender.

3.2.5. Datainsamling och sammanställning

Informationen i artiklarna och rapporterna kommer att kodas genom att de identifierade måtten sammanställs i en tabell. Under processens gång kommer måtten att diskuteras mellan författarna till den här studien och jämföras med varandra för att på så sätt underlätta kodningen och förståelsen av den efterfrågade informationen.

När analysen av debatten har avslutats och ett antal mått har identifierats kommer analysen av bankernas årsredovisningar att genomföras.

⁷⁹ Jönsson, S (1985) s. 187

⁸⁰ Lundahl, U et al. (1992) s. 143f

Först kommer en lista på måtten att konstrueras i form av en kodningsmall för att underlätta det praktiska arbetet. Sedan kommer årsredovisningarna att läsas igenom samtidigt som förekomst av måtten registreras. Huruvida måtten diskuteras eller inte, det vill säga i vilken utsträckning de betonas, kommer också att noteras. Det är nämligen en relevant skillnad på att diskutera och lyfta fram ett visst mått och att exempelvis ha med det längst ner i en tabell.

Poäng kommer att delas ut för varje kriterium som uppfylls av en viss årsredovisning. Om en viss måttyp nämns, uppnås en poäng (som i Tabell 1 nedan uppnås av måttyp u). Genom att diskutera ett visst mått uppnås två poäng (i Tabell 1 uppnått av måttyp v) och så vidare. På så sätt tas hänsyn till skillnaden mellan att diskutera en sak och att kort nämna den. Allra mest poäng delas ut till årsredovisningar som definierar de aspekter som diskuteras. Det är nämligen grunden för varje givande redogörelse eller diskussion att mottagaren vet exakt vad som avses. Om ett högre poäng uppnås av ett visst mått, efter att redan ha nämnts, gäller det högre poängantalet (i Tabell 1 illustrerat av måttyp z). För utformningen av den fullständiga kodningsmallen se *Bilaga 1*.

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
Måttklass A)				
Måttyp u	x			
Måttklass B)				
Måttyp v		x		
Måttklass C)				
Måttyp x			x	
Måttklass D)				
Måttyp y				x
Måttklass E)				
Måttyp z		(x)	x	

Tabell 1 – Kodningsmallen indelad i klasser efter typ av mått.

Det är också senare i innehållsanalysen intressant att undersöka om, och i så fall hur, bankernas årsredovisningar förändrats på senare tid. Om vissa kritiska år, det vill säga år efter exempelvis införande av Basel II eller marknadsvärdering undersöks kan intressanta skillnader upptäckas. Men det finns två processer: den formella normbildningsprocessen som utförs av exempelvis FAR SRS och IASB och som kan betraktas som en juridisk pågående process å ena sidan och bankernas attityder och önskemål till hur redovisningen ställs upp å andra sidan, det vill säga det indirekta skapandet av redovisningsprinciper. Dessa kan, men behöver inte, förändras i samma riktning.

När analysen av bankernas årsredovisningar genomfördes valdes år och bank ut slumpmässigt. Orsaken var risken för inlärningseffekter vid analysen därför att ju fler årsredovisningar som analyserades, desto mer bekant blev kodningsmallen. Det misstänktes att detta kunde ge upphov till systematiska fel men att detta delvis avhjälpes genom den slumpmässiga ordningen.

3.2.6. Regressionsanalys

När informationsinnehållet för alla banker och år sammanställts i diagram kommer en regressionsanalys att genomföras för att undersöka sambandet mellan informationsvärdet och en annan variabel nämligen resultat före skatt. Tanken med att undersöka detta samband är att det i tidigare studier som presenterades i *kapitel två* funnits att det finns ett samband mellan god ekonomi och informationen i årsredovisningar, och att det därför är intressant att se om ett liknande samband kan upptäckas i den här uppsatsen.

Trots de skillnader som finns mellan de tidigare studierna och denna, exempelvis vad gäller undersökt bransch, vilka delar av årsredovisningen som omfattas och kodningsmallens sammansättning, finns det anledning att undersöka om ett sådant samband också finns för bankers årsredovisningar. Utifrån dessa resultat kommer dock inga försök att generalisera till de branscher som undersökts i de refererade studierna att göras på grund av att studierna utfördes på ett inbördes olik sätt.

Om det skulle visa sig att det finns ett positivt eller negativt samband mellan resultat och informationsvärde är det något som användarna bör ta in i beräkningarna vid läsningen av årsredovisningar. Det optimala för användarna av rapporterna vore om bankerna hela tiden informerade lika mycket, det vill säga om det inte finns något samband mellan informationsvärde och resultat.

Regressionsanalysen kommer att ställas upp genom att göra informationspoäng till den beroende variabeln och resultat före skatt till den oberoende variabeln enligt formeln:

$$\text{Informationspoäng} = C(1) + C(2) \times \text{Resultatföre skatt}$$

C(1) är en konstant (grafens skärningspunkt på y-axeln) och C(2) är koefficienten till den oberoende variabeln.⁸¹ Om C(2) är signifikant, det vill säga är skild från noll, betyder det att den anpassade linjen har en lutning, det vill säga att när resultat före skatt ändras så ändras även informationspoängen. Den kvadrerade korrelationskoefficienten R^2 visar det linjära sambandets styrka. Ju fler observationer av resultatet före skatt som ligger på den skattade grafen desto högre är R^2 . Denna varierar mellan noll och ett där noll innebär lägsta möjliga förklaringsvärde och ett indikerar att grafen förklarar all variation i informationspoäng. R^2 mäter dock inte sambandets kausala riktning och ett högt värde måste inte betyda att det är resultatet som påverkar informationspoängen. Förändringarna kan exempelvis även bero på att en tredje variabel, som inte är med i regressionen, påverkar både resultat och informationspoäng.⁸²

I *kapitel fem* kommer endast resultatet av respektive regressionsanalys tas upp, medan mer utförliga utskrifter från regressionerna finns bland bilagorna.

3.3. Metoddiskussion

3.3.1. Alternativa metoder

På ett grundläggande plan hade det varit tänkbart att använda ett deduktivt/kvantitativt angreppssätt. Data skulle då, liksom i den undersökningsdesign som valts, kunnat inhämtas från artiklar där förekomsten av mått registrerades och fick bilda dataserier. Sedan skulle data kunna inhämtas från externa finansiella rapporter på ett liknande sätt och sedan skulle förekomsten av mått ur debatten kunna jämföras med måtten i rapporterna utan att ta hänsyn till i vilken utsträckning de anges. Detta är dock i jämförelse med den valda undersökningsdesignen ett trubbigt verktyg därför att den tyngdpunkt som bankerna lägger på respektive mått är intressant att kartlägga men tyngdpunkten skulle vara svår att mäta på kvantitativ väg. Det är exempelvis en skillnad i tydlighet mellan att föra en detaljerad diskussion om kassaflödet och dess förändring och att redovisa kassaflödet som ett av många mått i en tabell i slutet av årsredovisningen. Dessutom skulle urvalet av artiklar vara svårt utan att blanda in subjektiva bedömningar.

⁸¹ Andersson, G et al. (1994) s. 12f

⁸² Ibid. s. 42f

Istället för att granska offentlig debatt hade det varit möjligt att genomföra ett antal intervjuer med personer som kan identifieras som representanter för olika intressentgrupper för att försöka kartlägga vad som är relevant i bankers årsredovisningar. Fördelen med en sådan metod är att frågor anpassade efter studiens syfte kunnat ställas och sedan följas upp med följdfrågor. Nackdelen är att det blir svårare att fånga in den variation av källor som textanalysen möjliggör eftersom denna omfattar källor från en mängd olika länder och organisationer. En textanalys fångar dessutom förväntningar som finns bland aktiva intressenter som på eget initiativ lyfter fram styrkor och svagheter i den finansiella rapporteringen. De analyserade texterna har dessutom en färdig struktur och teknisk detaljrikedom som gör dem lämpliga för den här studiens syfte.

Ett annat studieobjekt än årsredovisningar kunde också ha valts, antingen som substitut eller komplement. Det finns annan extern rapportering som kan vara av intresse, exempelvis kvartalsrapporter. Anledningen till att årsredovisningar valdes var att dessa är de mest uttömmande rapporterna, tillgängliga för allmänheten och betraktas som en av de viktigaste informationskällorna för intressenter.⁸³

3.3.2. Replikerbarhet

Ibland vill forskare replikera en studie, anledningen kan vara att de exempelvis vill kontrollera resultaten. För att en studie ska kunna replikeras krävs bland annat att forskarna på ett detaljerat sätt har beskrivit den metod som använts.⁸⁴

Kvalitativ forskning innehåller ofta subjektiva inslag, exempelvis forskarens subjektiva uppfattning om vad som är viktigt. Bristen på allmänt accepterade tillvägagångssätt kan också vara ett problem precis som tolkningen av ostrukturerad data.⁸⁵

Trots de svårigheter som är kopplade till den valda metoden finns det möjligheter till att replikera den här studien. För det första är den använda metoden utförligt presenterad och det gäller även de urval som gjorts. De största subjektiva inslagen gäller dels vilka delar av den offentliga debatten som ansetts intressanta (det vill säga vilka artiklar, rapporter etcetera) och dels tolkningen av bankernas årsredovisningar. Dock är det troligt att en ny undersökning av den offentliga debatten (där bidrag

⁸³ Linsley, P M et al. (2005) s. 211

⁸⁴ Bryman, A et al. (2005) s. 48

⁸⁵ Ibid. s. 318ff

som gjorts efter den här studiens genomförande inte tas med, på grund av att debatten troligtvis förändras över tid) skulle ge liknande resultat som kommits fram till i den här studien. Detta är främst till följd av att mättnad i data har eftersträvats och de källor som använts är stora och väletablerade. Tolkningen av årsredovisningarna är visserligen subjektiv, men å andra sidan borde exempelvis skillnaden mellan mått som diskuteras i stor utsträckning, mått som nämns och mått som inte finns med vara tydlig även för andra forskare vilket talar för att de troligtvis kommer att nå samma eller ett liknande resultat.

3.3.3. Validitet

Ett överskuggande problem i empirisk forskning är hur frågeställningar och teori skall kunna översättas till konkreta mätinstrument, såsom exempelvis ett observationsprotokoll. Kopplingen mellan det teoretiska och empiriska planet är erkänt svårhanterlig. Utan en stark sådan koppling blir undersökningen lätt irrelevant. Denna koppling brukar kallas validitet.⁸⁶ En studies validitet beskrivs ofta som en av de viktigaste faktorerna för att skapa starka kopplingar mellan det som avses studeras och det som i efterhand verkligen har studerats.⁸⁷

Med validitet menas enkelt förklarat att det som avses mätas verkligen mäts.⁸⁸ Validitetsproblem kan uppstå eftersom forskaren befinner sig på två plan, dels på teoriplanet där problemformulering sker och resultatet av undersökningen tolkas och dels på empiriplanet där data från den offentliga debatten och bankerna samlas in och behandlas. Svårigheten ligger i att få överensstämmelse mellan det teoretiska och empiriska planet.⁸⁹

Validitet brukar delas upp i inre och yttre validitet. Lite förenklat handlar den yttre validiteten om den teoretiska grund som studien vilar på. Den berör studien som helhet, och möjligheten att göra generaliseringar från urvalet. Således får den yttre validiteten betydelse vid urvalet av banker och möjligheten att göra generaliseringar på hela populationen utifrån slutsatserna som dras. En grundläggande förutsättning för att detta skall lyckas är att den empiriska grunden är tillräcklig, det vill säga att rätt banker har valts grundat på rätt anledningar.⁹⁰ I den här studien studeras den

⁸⁶ Svenning, C (1999) s. 59

⁸⁷ Maxwell, J A (2005) s. 105

⁸⁸ Svenning, C (1999) s. 59

⁸⁹ Halvorsen, K (1992) s. 43

⁹⁰ Svenning, C (1999) s. 61ff

offentliga debatten om banker i stort, den kodningsmall som tas fram är lämplig att användas på vilken bank som helst därför att den speglar informationsförväntningarna på alla banker.

Den inre validiteten berör studiens ingående delar och hur studien läggs upp. Om studiens delar inte uppvisar stark validitet kommer således även studien som helhet att ha en svag validitet. För att uppnå en hög grad av inre validitet krävs att rätt mätinstrument används vid rätt tillfälle. Att lyckas identifiera "rätt" informationsmått i professionens debatt är således mycket viktigt.⁹¹ Utan en kodningsmall som speglar den verkliga efterfrågan på information från bankerna blir det inte möjligt att undersöka värdet av informationen i bankernas årsredovisningar.

Eftersom validitet är svårt att mäta måste en utvärdering göras om hur väl validitetskravet i studien uppfylls. Forskaren måste också förutsätta att validiteten kan komma att ifrågasättas och kunna argumentera för de val som gjorts. Det som talar för god validitet i denna studie är att informationskriterierna tagits ur offentlig debatt, vilken speglar önskemålen från normbildare såväl som från andra intressenter. Detta talar för att en god och heltäckande empirisk grund formas för att slutligen kunna dra slutsatser om bankernas årsredovisningar.

Vad som dock kan innebära ett problem är om debatten är för snäv och ofullständig eller inte kartläggs i tillräcklig utsträckning. Detta leder i så fall till att de informationsmått som identifieras även de blir ofullständiga vilket kommer att påverka studiens slutsatser. Om debatten inte kartläggs tillräckligt utförligt uppstår ett mörkertal i informationsvärdet och studiens slutsatser blir mindre tillförlitliga. Dock har debatten kartlagts tillräckligt för att ge en valid kodningsmall bland annat därför att teoretisk mättnad har eftersträvat.

3.3.4. Reliabilitet

Reliabilitet handlar om i hur stor utsträckning resultaten av en studie påverkas av tillfälligheter. Därför bör forskaren försöka motverka otillförlitliga inslag i mätmetoden exempelvis vad gäller kodning av data.⁹²

Reliabilitet delas in i extern och intern reliabilitet. Extern reliabilitet är vid kvalitativ forskning synonymt till replikerbarhet⁹³, för en diskussion om detta se ovan under avsnittet *Replikerbarhet*.

⁹¹ Svenning, C (1999) s. 61ff

⁹² Andersen, I (1998) s. 85

Intern reliabilitet handlar om att forskarna (i de fall det är flera forskare som genomför en studie) kommer överens om hur de ska tolka data eller observationer.⁹⁴

Nivån på den interna reliabiliteten har i första hand säkerställts genom diskussioner inom forskargruppen innan datainsamling genomfördes för att stämma av hur olika data tolkas. Diskussioner av tveksamma fall fördes även under arbetets gång när detta ansågs nödvändigt för att komplettera den första diskussionen och jämföra upplevelser.

3.3.5. Alternativa kriterier

Det finns en diskussion i forskarvärlden rörande relevansen av reliabilitet och validitet för kvalitativa studier. Det finns ingen bred enighet vad gäller om, och i så fall i vilken utsträckning dessa kriterier ska tillämpas. De forskare som anser att kriterierna kan tillämpas anser i regel också att verkligheten kan fångas av kvalitativa forskares metoder.⁹⁵ Vid utformningen och genomförandet av den här studien ansågs kriterierna reliabilitet och validitet vara relevanta kriterier för att bedöma studiens kvalitet eftersom mätinstrumenten har förmåga att fånga verkligheten.

3.3.6. Tolkning av regressionsanalysen

Regressionsanalysen tjänar som ett stöd till den grafiska framställningen och kommer som sådant åskådliggöra samvariationen mellan informationspoäng och resultat före skatt. Tanken är inte att den ska bevisa ett kausalt samband utan snarare ge ett numeriskt stöd till det som visas i diagrammen.

3.3.7. Val av källor och studieobjekt

De valda källorna till undersökningen av den offentliga debatten har tagits upp tidigare i det här kapitlet. Anledningen till att dessa källor valts är att de anses stora nog att ge data över generella önskemål från intressentgrupper med fokus på bankernas ekonomi och överlevnad och speglar dessutom olika delar av läsarkretsen. Debatten är internationell men analysen kommer att omvandlas till en tillämpning på svenska banker. Anledningen till detta är tvåfaldigt: för det första är den svenska debatten om de frågor som studien behandlar för begränsad och för det andra antas att

⁹³ Bryman, A et al. (2005) s. 306

⁹⁴ Ibid. s. 306

⁹⁵ Ibid. s. 306f

internationaliseringen i finanssystemet gör den internationella debatten relevant för svenska banker och deras rapportering.

Vidare begränsas analysen av bankernas finansiella rapportering till att omfatta årsredovisningarna, som i den här studien anses vara den mest relevanta rapporteringen eftersom de är så utförliga.

Valet av banker (de fyra svenska storbankerna) motiveras dels med att de är de i särklass största bankerna i Sverige vilket leder till att de har stor betydelse för den svenska ekonomin och dels med att de är svenska banker, och som sådana är de intressanta och relevanta att studera ur ett svenskt perspektiv.

3.3.8. Primär- och sekundärdata

Data brukar, dock inte alltid helt problemfritt, kunna delas in i två typer, nämligen primär- och sekundärdata. Primärdata är data som forskaren själv tillgodogör sig genom att använda sig av en eller flera datainsamlingsmetoder, exempelvis genom att utföra intervjuer. Sekundärdata är data som samlats in och presenteras av andra, exempelvis tidningsartiklar, riksdagsdebatter, offentliga register samt publikationer från företag.⁹⁶ Denna studie är baserad på sekundärdata, främst i form av bankernas årsredovisningar men även på exempelvis debattartiklar.

Eftersom denna studie baseras på en egenkonstruerad kodningsmall vid tolkningen av informationen i årsredovisningarna, skulle det kunna tolkas som ett eget instrument för datainsamling. Detta skulle i så fall innebära att resultatet av analysen med kodningsmallen skulle kunna betraktas som primärdata. Däremot, är kodningsmallen baserad på den offentliga debatten, som till stor del utgörs av publikationer av andra, vilket snarare leder till att kodningsmallen bör betraktas som ett hjälpmedel för att tolka sekundärdata.

Som nämndes ovan är diskussionen kring indelningen av data efter olika källtyper inte helt okomplicerad. Under arbetsgången med studien, har därför ingen större vikt lagts vid att försöka klassificera data efter vilken typ av data det rör sig om, utan arbetet har istället utförts med fokus på vilka nackdelar som uppkommer vid användandet av sekundärkällor. Dessa diskuteras utförligare i nästa avsnitt *Källkritik*.

⁹⁶ Halvorsen, K (1992) s. 72

3.3.9. Källkritik

Källkritik är viktigt att bedriva vid användning av sekundärdata, eftersom denna har samlats in för andra ändamål än forskaren tänker använda dem till. Forskaren bör fråga sig och diskutera datas relevans för studien, dess pålitlighet och dess representativitet.⁹⁷

De sekundärdata som används i den här studien består dels av artiklar och rapporter i den offentliga debatten och dels av bankernas årsredovisningar. De har alla valts ut för sin relevans för att kunna besvara forskningsfrågan. Källorna är antingen publicerade av stora företag av regleringsorganisationer eller i erkända branschtidskrifter och därför anses de vara pålitliga. En del sekundärkällor kommer alltså från företag, det är exempelvis fallet med rapporterna från kreditvärderingsföretagen. Dessa publiceras med det uttryckliga syftet att öka transparensen kring kreditvärderingen och eftersom företagen i fråga har ett gott rykte anses rapporternas innehåll pålitligt. Det är dock inte omöjligt att rapporterna inte avslöjar allt om företagets metoder eftersom sådan information kan gränsa mot affärshemligheter. Slutligen är sekundärkällorna representativa för den offentliga debatten därför att de är publicerade på ett sätt som gör att de når många människor samtidigt som de är skrivna av många olika författare.

Vad gäller årsredovisningarna är innehållet i dessa, det vill säga vad bankerna kommunicerar, snarare själva studieobjektet som mätinstrumenten appliceras på än sekundärdata, även om de framställts och presenterats av andra och för andra syften än att besvara frågeställningen i den här studien.

Det här kapitlet har presenterat tillvägagångssättet som används och diskuterat kvalitetsaspekter såsom validitet och reliabilitet. Nästa kapitel kommer att behandla den första av de två delstudierna, nämligen analysen av den offentliga debatten.

⁹⁷ Halvorsen, K (1992) s. 73

4. Offentlig debatt

Kapitel fyra innehåller den första av denna studiers två delundersökningar. Här presenteras resultatet av vad som återfanns i den offentliga debatten kring bankers årsredovisningar, och olika intressenters krav på typ av information i de finansiella rapporterna. Kapitlet syftar till att presentera den efterfrågade informationen som ligger till grund för den kodningsmall som skapats för att analysera innehållet i bankernas årsredovisningar.

4.1. Inledning

I analysen av den offentliga debatten har olika typer av bidrag kartlagts för att ge en så nyanserad bild som möjligt, men med fokus på stabilitet. Källorna spänner sig från institutionella organ och branschartiklar till kreditvärderingsföretag och populäreconomiska tidskrifter.

Under kapitlets gång presenteras och kommenteras exempel på de typer av mått, som tillsammans bildar studiens kodningsmall, se *Bilaga 1*. Hur denna kodningsmall ska tillämpas har diskuterats i metoden. Varje avsnitt i det här kapitlet behandlar en måttklass och i slutet av varje avsnitt finns en tabell med de mått som ingår i respektive klass.

Vid analysen av den offentliga debatten har, som tidigare diskuterats, teoretisk mättnad eftersträvat. Det vill säga att inga nya data framkommer vid fortsatt analys av en viss källa.

4.2. Finansiella mått

I mogna marknader betonas framför allt finansiella mått snarare än andra aspekter såsom exempelvis regleringsmiljö. De finansiella måtten är i sig inte särskilt banbrytande utan följer den så kallade CAMEL-formeln^{98, 99}.

⁹⁸ *Capital, Asset quality, Management, Earnings and Liquidity*

⁹⁹ Moody's "Bank Financial Strength Ratings: Global Methodology" (2007)

Angående finansiell prestation understryker Baselkommittén att de efterlyser fler mått på en banks lönsamhet och variationen av vinster och deras komponenter över en längre tid. För att ytterligare kunna bedöma framtida vinstförmåga uppmanar Baselkommittén att bankerna även presenterar kassaflödet.¹⁰⁰ Även andra betonar att minskade kassaflöden från olika delar av en banks verksamhet borde vara av intresse.¹⁰¹ Dessutom efterfrågas en utförlig diskussion av ledningen kring den finansiella prestationen. Information om varje affärssegments bidrag till årets resultat är också viktig. Nyckeltal som efterfrågas är bland annat vinst delat på kapital, vinst delat på tillgångar, räntenettomarginal samt slutligen kostnader delat på intäkter.¹⁰²

Vinst var ett av de mått som oftast återkom, exempelvis när goda investeringar för framtiden skulle identifieras. Det finns olika sätt att beräkna vinster, ett av dem som diskuterades var vinsten före finansiella poster.¹⁰³ Vinsten relaterades även ofta till något, exempelvis vinst per aktie.¹⁰⁴ Nettointäkt ansågs också säga något om företags framgångar^{105, 106, 107} och även ränteintäkter är av betydelse¹⁰⁸.

Andra traditionella mått som förespråkades var P/E-tal^{109,110}, räntabilitet på eget kapital¹¹¹, economic value added (EVA)¹¹², aktiekurs¹¹³ och utdelning¹¹⁴. Lönsamhet och kapitalisering återkom flera gånger under analysen.¹¹⁵

Bankers kreditförluster oroade många.^{116, 117, 118} För att banker ska kunna absorbera stora eller ihållande förluster är det även viktigt för investerare att uppmärksamma kapitalnivåerna^{119, 120}.

¹⁰⁰ Bank for International Settlements publication (1998) s. 18f

¹⁰¹ Taylor, J F (1992) s. 41ff

¹⁰² Bank for International Settlements publication (1998) s. 18f

¹⁰³ Standard & Poor's "Corporate Ratings Criteria" (2008) s. 52

¹⁰⁴ Barr, C (2009)

¹⁰⁵ Birger, J et al. (2008)

¹⁰⁶ Birger, J (2007)

¹⁰⁷ Birger, J et al. (2006)

¹⁰⁸ Ellis, D (2009)

¹⁰⁹ Birger, J et al. (2006)

¹¹⁰ Birger, J (2007)

¹¹¹ Birger, J et al. (2006)

¹¹² Colvin, G (2008)

¹¹³ Lashinsky, A (2009)

¹¹⁴ Birger, J (2007)

¹¹⁵ Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹¹⁶ Tully, S (2009)

¹¹⁷ Ellis, D (2009)

Kapitalmängd kan dock inte sägas driva stabilitet eller kreditvärdighet och kan inte heller anses orsaka bankkollaps, men kapitalet är ändå relevant vid exempelvis förvärv eller för att absorbera förluster.^{121, 122}

Oro för att mått som exempelvis resultat före skatt och kreditförluster¹²³ rapporteras uttrycktes också. Rapportering av sådana mått kan bidra till att minska fokus på kreditförluster och öka fokus på vinster, vilket troligtvis minskar investerarens medvetenhet om bankers stabilitet.

Problem med likviditeten är ofta det som ligger till grund för bankers fall och är därför viktiga att undersöka.¹²⁴ Likviditet är dock inte bara ett tal, utan speglar en serie händelser, samtidigt är det naturligt att fokus hamnar på *the bottom line*.¹²⁵ Ledningens antaganden om likviditeten orsakar dock försämrade transparens vid analys. Både interna (exempelvis lån som snart förfaller) och externa (exempelvis tillgång till kapitalmarknader) likviditetskällor bör därför analyseras.¹²⁶

Alltså är det ofta inte likviditeten i sig som är problemet, utan att likviditeten påverkas av en rad faktorer som borde vara i fokus istället. Dessutom kan varierande definitioner banker emellan vara ett problem.¹²⁷

Ovanstående mått sammanställdes till en tabell, som ett första led i sammanställningen av studiens slutgiltiga kodningsmall.

¹¹⁸ Birger, J et al. (2008)

¹¹⁹ Ellis, D (2009)

¹²⁰ Lashinsky, A (2009)

¹²¹ Moody's "Bank Financial Strength Ratings: Global Methodology" (2007)

¹²² Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹²³ Barr, C (2009)

¹²⁴ Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹²⁵ Taylor, J F (1992) s. 41ff

¹²⁶ Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹²⁷ Taylor, J F (1992) s. 41ff

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
A) Finansiella				
Aktiekapital				
Aktiekurs				
EBIT (Earnings before interest and tax)				
Eget kapital				
EVA (Economic value added)				
I/K-tal				
Kapitaltäckning				
Kassaflöde				
Kreditförluster				
Likviditet				
Nettointäkt				
P/E-tal				
Räntabilitet på eget kapital				
Ränteintäkter				
Räntenetto				
Utdelning				
Utlåningsvolym				
Vinst per aktie				
Vinst över tid				
Vinst/Kapital				
Vinst/Tillgångar				
Vinstmarginal				

Tabell 2 – Måttklass A (Finansiella mått) indelad efter måtttyper identifierade i analysen av den offentliga debatten.

4.3. Riskmått

Informationen kring bankens riskhanteringsstrategier bör innefatta en diskussion om bankens övergripande riskhanteringsstrategier tillsammans med en beskrivning av bankens metoder och policys för att hantera risk och i vilken utsträckning olika derivatinstrument används för att kontrollera risk. Det kan också vara av intresse att föra en diskussion kring olika modeller för riskbedömning, samt hur dessa har använts över tid.¹²⁸

¹²⁸ Bank for International Settlements publication (1998) s. 20f

Baselkommittén efterlyser mer information om risker i bankernas årsredovisningar. Förutom kreditrisk, marknadsrisk, ränterisk och valutarisk, bör bankerna även infoga kvalitativ information om operationell, legal samt strategisk risk. Det kan även vara positivt att kommunicera en utförlig diskussion om hur olika typer av risker uppkommer.¹²⁹

Nedan presenteras de mått som identifierats i den offentliga debatten, som tillhör måttklass B (risk).

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
B) Risk				
Kreditrisk				
Legal risk				
Marknadsrisk				
Operationell risk				
Riskhanteringsinstrument				
Riskhanteringsstrategi				
Ränterisk				
Strategisk risk				
Valutarisk				

Tabell 3 – Måttklass B (riskmått) indelad efter måtttyper identifierade i analysen av den offentliga debatten.

4.4. Strategiska mått

Baselkommittén föreslår att övergripande information angående affärsverksamheten i stort, samt information om bolagsstyrning och ledningsstrategier tydligare klargörs i de finansiella rapporterna. En diskussion om affärsrörelsen i stort, i vilka marknadssegment banken konkurrerar i samt information angående måluppföljning och antalet uppnådda mål anses också som viktigt. Till detta skall information om organisationsstrukturen och dess eventuella förändringar samt information om styrelsens sammansättning och erfarenheter fogas. Dessutom efterlyser kommittén mer information om vilka policys som gäller för kompenseringen av ledning samt utförlig information om eventuella bonussystem.¹³⁰

¹²⁹ Bank for International Settlements publication (1998) s. 21f

¹³⁰ Ibid. s. 24f

I konkurrensutsatta branscher är slutligen effektivitet viktigt och framför allt ledningens faktiska resultat vad gäller kontroll på och sänkning av kostnader.¹³¹

Information om avslutade affärsgrenar, övertaganden samt uppköp ses också som en viktig del av den finansiella informationen.¹³² Ledningen var också i fokus.¹³³

En studie som utfördes i Japan visar att små banker har en komparativ fördel vad gäller bearbetningen av kvalitativ information och av att bygga relationer med låntagare. Dessa resultat har funnit stöd i både USA och Japan och därför är de troligtvis universella enligt författarna.¹³⁴

Den undersökning som genomförs i den här uppsatsen har visserligen endast stora banker i sitt urval men det kan ändå argumenteras för att resultaten från studien som diskuterades ovan har relevans för att utvärdera den finansiella styrkan de fyra svenska storbankerna emellan. Anledningen är att kvaliteten på givna lån är viktig för att ge en bank stabilitet. Om en bank, trots att den är stor, ändå har nära relationer till sina låntagare, exempelvis på grund av decentralisering, kan det vara ett tecken på finansiell styrka. En starkt decentraliserad bank liknar på bankkontorsnivå flera små banker.

Nedan presenteras de mått som ingår i måttklass C (strategi).

¹³¹ Moody's "Bank Financial Strength Ratings: Global Methodology" (2007)

¹³² Bank for International Settlements publication (1998) s. 18f

¹³³ Birger, J et al. (2006)

¹³⁴ Uchida, H et al. (2008) s. 71

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
C) Strategi				
Bonussystem				
Kostnadseffektivitet/besparingar				
Ledningens erfarenhet				
Ledningens sammansättning				
Ledningens strategier				
Marknadssegment				
Måluppföljning				
Organisationsstruktur				
Verksamhetsförvärv och -försäljning				

Tabell 4 – Måttklass C (strategi) indelad efter måtttyper identifierade i analysen av den offentliga debatten.

4.5. Verksamhetsmått

Information om bankernas finansiella position bör enligt Baselkommittén, förutom en övergripande bild av bankens kapitalstruktur, även innefatta ledningens diskussion kring förändringar i denna samt följder för bankens finansiella position.¹³⁵

Tillgångarnas kvalitet är en viktig drivkraft till framtida intäkter och den viktigaste aspekten är kvaliteten på lån.¹³⁶ Bankers lånekvalitet oroade på flera håll i debatten.^{137, 138, 139} Detta är något som är viktigt bland annat därför att låg lånekvalitet ökar risken för kreditförluster.

En annan aspekt som ofta återkom var hur banker tjänar sina pengar. Kundbasen¹⁴⁰ och mängden avgiftsbaserade tjänster var av intresse eftersom dessa säger något om intäkternas stabilitet och kontinuerlighet¹⁴¹.

¹³⁵ Bank for International Settlements publication (1998) s. 19f

¹³⁶ Moody's "Bank Financial Strength Ratings: Global Methodology" (2007)

¹³⁷ Tully, S (2009)

¹³⁸ Ellis, D (2009)

¹³⁹ Birger, J et al. (2008)

¹⁴⁰ Rynecki, D (2000)

¹⁴¹ Kuhn, S E (1993)

De mått som används måste ofta justeras för att ge en mer rättvisande bild exempelvis med hänsyn till vinster och förluster som inte är stabila eller återkommande.¹⁴² Oro uttryckets i debatten för att bankernas rapportering innehåller engångshändelser som inte särredovisas tydligt nog.¹⁴³

I analys av banksektorn görs justeringar av nyckeltal för att på så sätt spegla de finansiella riskerna på ett mer meningsfullt sätt och underlätta jämförelser mellan olika banker.¹⁴⁴ Dessa justeringar kräver bland annat information om engångshändelser.

Den historiska lönsamhetstrenden såväl som framtida utsikter analyseras vad gäller stabilitet och kvalitet.¹⁴⁵ Återkommande och stabil lönsamhet är en viktig del av en banks försvar mot riskrelaterade förluster. Likviditetsproblem är den vanligaste orsaken till bankmisslyckanden medan god likviditet kan stärka en bank under kristider. Därför är det viktigt att undersöka bankers förmåga att finansiera sig själva.¹⁴⁶ Graden av riskspridning och diversifiering av bankers finansiering har också betydelse för stabiliteten.¹⁴⁷ Verksamhetstillväxten var också i fokus.¹⁴⁸

Det är även viktigt att bedöma hur likvida bankens likvidreserver är.¹⁴⁹ Om en banks tillgångar dock är alltför likvida skapar det instabilitet. Visserligen ökar likvida tillgångar stabiliteten exempelvis genom att risker i balansräkningen minskas men samtidigt gör de bankens kostnader för kriser lägre. Detta leder till incitament för banker att öka sin risk i så stor utsträckning att de stabiliserande effekterna neutraliseras och till och med omintetgörs.¹⁵⁰

Nedan presenteras de måtttyper som ingår i måttklass D (verksamhet).

¹⁴² Standard & Poor's "Corporate Ratings Criteria" (2008) s. 23, 37

¹⁴³ Ellis, D (2009)

¹⁴⁴ Standard & Poor's "Financial Institutions Group Provides More Transparency Into Adjustments Made To Bank Data" (2007) s. 2f

¹⁴⁵ Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹⁴⁶ Moody's "Bank Financial Strength Ratings: Global Methodology" (2007)

¹⁴⁷ Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹⁴⁸ Birger, J et al. (2006)

¹⁴⁹ Fitch "Bank Rating Methodology" (2008)

¹⁵⁰ Wagner, W (2007) s. 121

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
D) Verksamhet				
Avgiftsbaserade tjänster				
Engångshändelser				
Finansiering (diversifiering och risk av denna)				
Hållbarhet, kvalitet av vinst				
Kapitalstruktur				
Kundbasens stabilitet				
Lånekvalitet				
Tillgångarnas likviditet				
Verksamhetstillväxt				
Ägarstruktur				

Tabell 5 – Måttklass D (verksamhet) indelad efter måtttyper identifierade i analysen av den offentliga debatten.

4.6. Formaliamått

Förändringar av redovisningsprinciper och redovisningspolicys skall i stor utsträckning kommuniceras för att säkerställa en högre grad av transparens. Baselkommittén föreslår därför att information om principerna av värdering av olika tillgångar klart och tydligt skall kommuniceras till intressenterna.¹⁵¹

Värdering med hjälp av modeller, så kallad mark-to-model, är problematisk vad gäller transparens och kan därför vara problematisk för investerare (för en diskussion kring detta se *kapitel två*). Sådana modeller innehåller många antaganden som skulle kunna sättas upp på olika sätt beroende på vem som gör dem.¹⁵² Därför är värderingsmetoder viktiga att redovisa.

Nedan presenteras måtttyperna i måttklass E (formalia).

¹⁵¹ Bank for International Settlements publication (1998) s. 24

¹⁵² Standard & Poor's "Europe, Middle East and Africa Markets Outlook 2009" (2009)

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
E) Formalia				
Redovisningsprinciper				
Värderingsmetoder				

Tabell 6 – Måttklass E (formalia) indelad efter måtttyper identifierade i analysen av den offentliga debatten.

I det här kapitlet har den offentliga debatten presenterats och exempel på de mått som kom att ingå i kodningsmallen har diskuterats. Nästa kapitel handlar om den andra delundersökningen: analysen av de svenska storbankernas årsredovisningar. För att genomföra denna kommer kodningsmallen baserad på den offentliga debatten att användas.

5. Innehållsanalys och resultat

Syftet med detta kapitel är att redogöra för studiens andra delundersökning, det vill säga årsredovisningsanalysen. Resultaten presenteras sorterat efter vilken bank det gäller, men först presenteras en generell analys av den totala trenden över tidsperioden.

5.1. Inledning

Som diskuterades i metodkapitlet kommer vartannat år att granskas tillbaka till 1990. På så sätt tas en tidsserie fram som tjänar som underlag dels för en analys av informationsvärdet i dagsläget, men också hur det har förändrats över tid.

Den valda tidsperioden omfattar den förra bankkrisen på 1990-talet, IT-krisen i början av 2000-talet och dagens kris, samt de däremellan liggande högkonjunkturerna. Förutom dessa makroekonomiska händelser har regelverket och teorin utvecklats under den granskade perioden. Förändringar som är av särskild betydelse är marknadsvärderingens intåg i mitten på nittio-talet och införandet av IFRS- och Basel II-regleringarna 2005 respektive 2007, se *kapitel ett* för en diskussion om detta.

De ovan nämnda faktorerna kommer från och till att tas upp i det här kapitlet som möjliga faktorer som kan ha påverkat informationsmängden eller enskilda måttklasser. Varje avsnitt innehåller ett diagram som visar trenden för varje måttklass, ett diagram som visar utvecklingen av total informationspoäng och resultat före skatt samt ett utdrag ur respektive regressionsanalys. Regressionsanalyserna finns i sin helhet i *Bilaga 2* och undersöker sambandet mellan informationspoäng och resultat före skatt.

5.2. Den gemensamma trenden

Diagrammet nedan visar det genomsnittliga värdet bankerna emellan för varje måttyp och år. Det finns ett antal intressanta trender som är värda att lyfta fram. Eftersom det här rör sig om genomsnittliga värden för alla banker kan eventuella förklaringar sökas i makroekonomiska eller regleringsorienterade händelser snarare än i de enskilda bankernas verksamhet.

För det första så ökade betoningen av finansiella mått under 1990-talet för att sedan sjunka mellan 2000 och 2006. Både ökningen och minskningen skulle kunna vara relaterade till konjunkturen eftersom IT-krisen i början av 2000-talet, som föregicks av högkonjunktur, ledde till sämre ekonomiska förhållanden i samhället. Marknadsvärderingens intåg i mitten på 1990-talet kan också ha bidragit till ökningen. Försämringen av de ekonomiska förhållandena i början av 2000-talet påverkade även bankerna och kan ha gjort det mindre intressant för bankerna att visa upp och diskutera sina finansiella nyckeltal.

Vad gäller riskmått ökade dessa i betydelse mellan 1994-1998 och har sedan dess befunnit sig på en relativt stabil nivå. Orsaken kan vara sviterna efter 90-talets finanskris som skapade en medvetenhet och bankernas risker, både vad gäller producenter och konsumenter av redovisningsinformation.

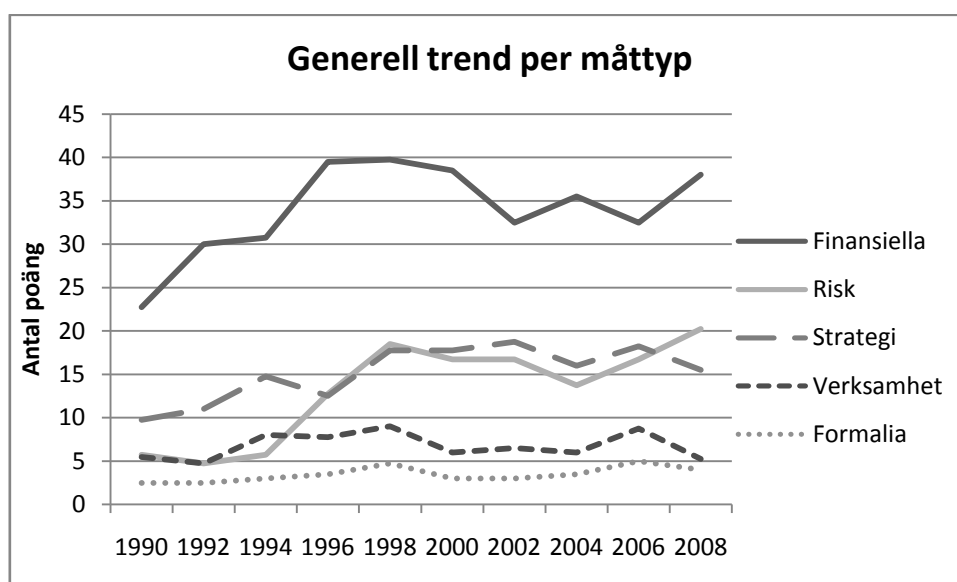

Diagram 1 – Ovan visas de fyra bankernas genomsnittspoäng per mått och undersökt år mellan 1990 och 2008. Antal poäng visas på y-axeln och år på x-axeln.

Diagram 2 nedan visar den generella trenden, det vill säga de genomsnittliga poängen och resultaten för de fyra undersökta bankerna. Årsredovisningarnas längd, i antal sidor, är också intressant att presentera eftersom det är slående hur dessa har blivit allt längre för varje undersökt år.

Vad gäller de genomsnittliga poängen ökade dessa konsekvent mellan 1990-1998 för att sedan sjunka något innan de tycks ha stabiliserats på en jämn nivå. Däremot fortsätter sidantalet att öka över hela den undersökta perioden, vilket betyder att årsredovisningarna innehåller allt mer information men att från 1998 och framåt har den ökade informationsmängden inte lett till ökat

informationsvärde (definierat som antal poäng i kodningsmallen). Detta kan bero på att allt mer fokus riktas mot exempelvis miljöredovisning vilket i sig inte är negativt, men resultaten tyder på att de allt längre årsredovisningarna inte gagnar dem som är ute efter att bedöma en banks stabilitet. Därför finns det för den sistnämnda gruppen ingen extra nytta att hämta från den ökade informationsmängden.

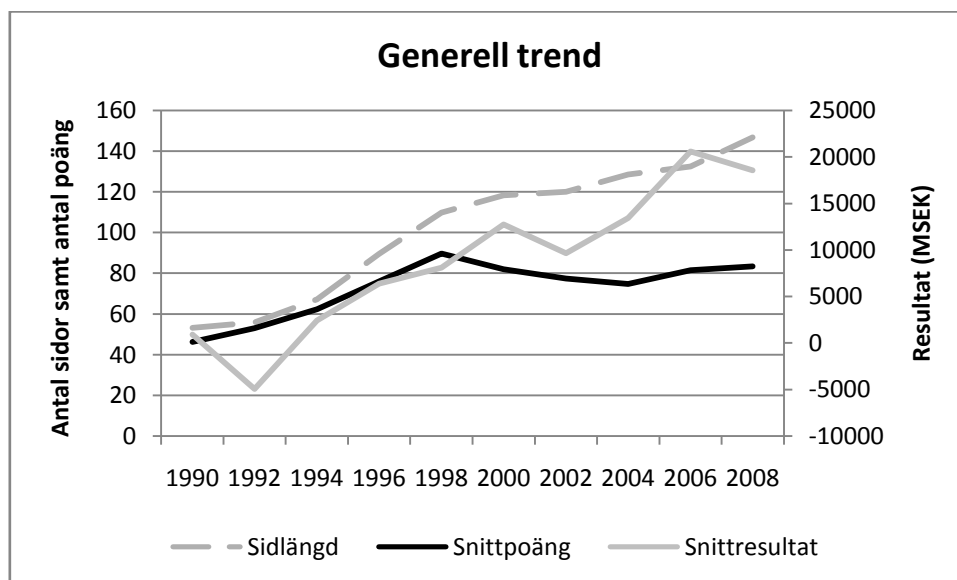

Diagram 2 – Årsredovisningarnas genomsnittliga längd, bankernas genomsnittliga poäng samt resultat före skatt visas ovan. År visas på x-axeln och y-axlarna visar antal sidor samt poäng (vänster axel) respektive resultat (höger axel).

På denna aggregerade nivå visar regressionsanalysen ett statistiskt säkerställt samband mellan genomsnittligt resultat och genomsnittlig poäng. R^2 är nära 0,6 vilket är ett relativt högt värde.

$$SNITTPO=C(1)+C(2)*SNITTRES$$

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	60.56506	4.610796	13.13549	0.0000
C(2)	0.001377	0.000398	3.458442	0.0086
R-squared	0.599215	Mean dependent var		72.65000

Tabell 7 – Tabellen visar ett utdrag ur regressionsanalysen. P-värdet för variabel C(2) och R-squared är av särskilt intresse.

5.3. Handelsbanken

Analysen av Handelsbankens årsredovisningar visade att förekomsten och diskussionen av riskmått har ökat stadigt sedan nittioalet. Särskilt höga värden för riskmått noterades för 1998/2000 och 2008. Samtidigt sjönk riskrapporteringen 2004/2006 för att sedan stiga för 2008. Att Basel II kom att införas 2007 kan ha påverkat redovisningen av riskmått och alltså ligga bakom det ökade riskfokus som framträder 2008.

De finansiella måtten har spelat en stor roll i bankens årsredovisning. Framförallt 1996-2000 betonades de starkt för att sedan sjunka till en jämförelsevis mycket låg nivå 2002. Sedan visas ett mycket volatilt mönster upp som är svårt att tyda.

De strategiska måtten ökade under 1990-talet, om än på ett oregelbundet sätt och har sedan 1998 legat på en stabil nivå. Verksamheten betonades starkare under 1990-talet än under 2000-talet, då fokus flyttades allt mer mot bland annat risk. Formaliamåtten visar en stabil trend men stiger under 2006/2008, kanske till följd av införandet av Basel II.

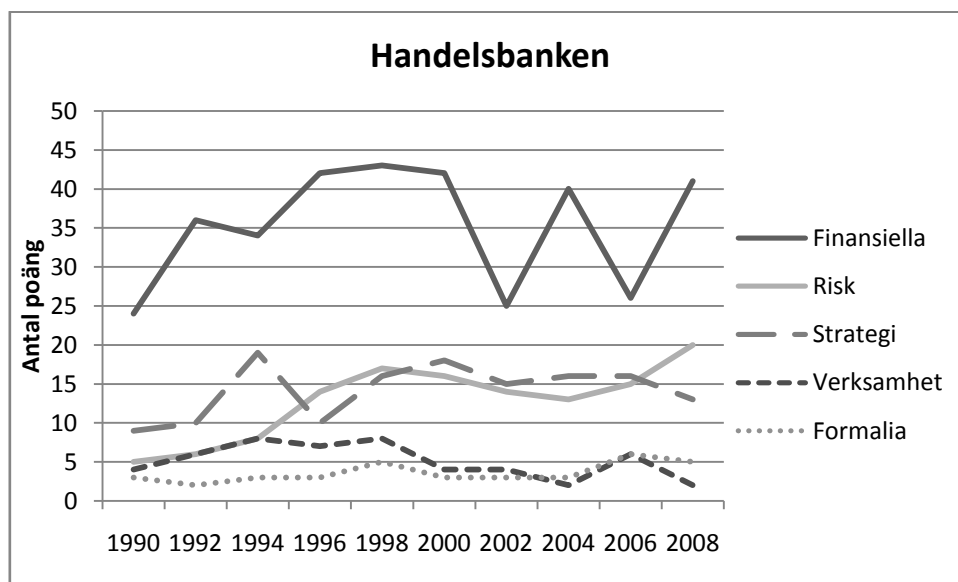

Diagram 3 – Ovan visas de olika typerna av mått för Handelsbanken och hur de utvecklats över tid.

Den sammanlagda poängsumman för Handelsbanken stiger konsekvent fram till 1998, för att sedan sjunka för 2000/2002. Detta skulle kunna vara kopplat till den ekonomiska krisen i början på 2000-

talet, vilket bankens ekonomiska resultat också kan vara ett symptom på. Efter 2002 stiger dock åter informationsvärdet i årsredovisningarna, precis som resultatet.

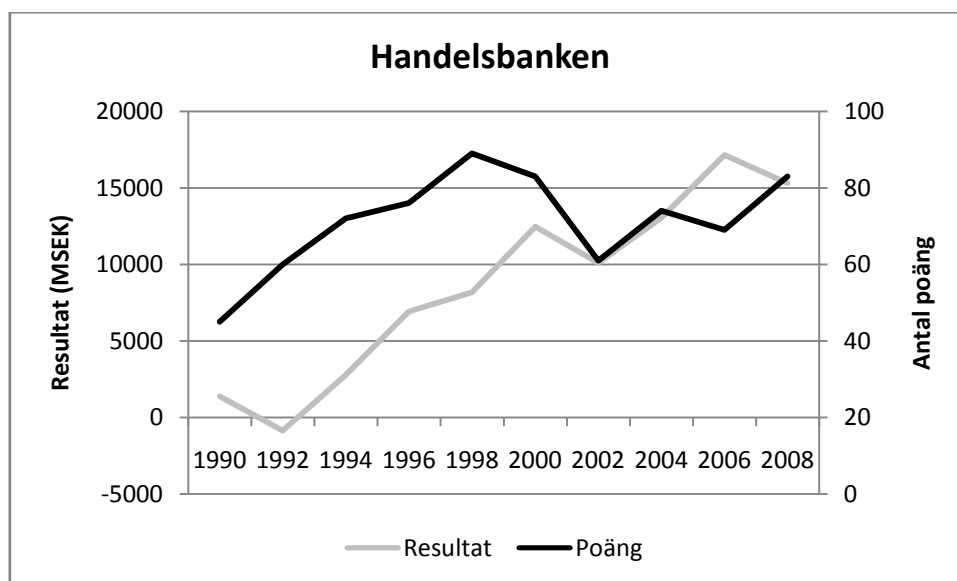

Diagram 4 – Ovan visas hur Handelsbankens antal poäng och resultat före skatt har utvecklats.

Regressionsanalysen visar ingen signifikans för den oberoende resultatvariabeln och R^2 är låg vilket indikerar ett lågt förklaringsvärde. Alltså föreligger inget statistiskt säkerställt samband, samtidigt är det intressant att se att både poäng och resultat sjunker från 2000 till 2002 under IT-krisen.

$$\text{HANDELSPO} = \text{C}(1) + \text{HANDELSRES} * \text{C}(2)$$

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	61.39381	6.736071	9.114186	0.0000
C(2)	0.001133	0.000647	1.750362	0.1182
R-squared	0.276919	Mean dependent var		71.20000

Tabell 8 – Tabellen visar ett utdrag ur regressionsanalysen. P-värdet för variabel C(2) och R-squared är av särskilt intresse.

5.4. Nordea

De finansiella måttens betydelse ökar kraftigt under andra halvan av 1990-talet för att sedan sjunka efter millennieskiftet. Detta vittnar om fokus på kvantifierbara och förhållandevis okomplicerade

mått under 1990-talet. Intresset för den här typen av rapportering minskar dock kraftigt efter år 2000 och IT-krisen.

Rapporteringen av riskmått visar ett liknande mönster: relativt lite fokus under första halvan av 1990-talet, dock diskuteras de utförligt 1998-2002 istället för att minska i betydelse. Efter att ha kommit i skymundan 2004 ökar åter fokus på risk.

Nordea betonar strategi allt mer under 1990-talet, från 1998 ligger strategidiskussionerna på en jämn nivå. Formalia håller en jämn nivå över hela mätperioden.

Millennieskiftet förde med sig en tillfälligt minskad diskussion av verksamheten och de finansiella måtten till fördel för riskfrågor och strategiska frågor, kanske till följd av finansiell oro i banken vilket resultatet från den perioden kan vara ett tecken på.

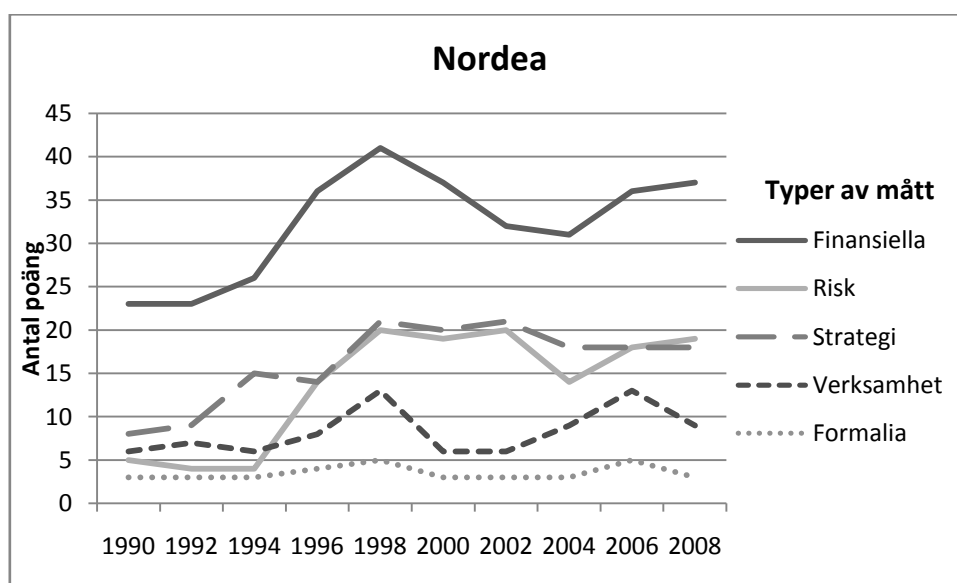

Diagram 5 – Ovan visas hur de olika måttyperna har utvecklats över tid i Nordeas årsredovisningar.

Nordeas poängssumma ökar mycket kraftigt fram till 1998, men sjunker sedan fram till 2004. Från diagrammet ovan är det tydligt att det är betoningen på finansiella mått och verksamheten som minskar. Detta kan bero på att många finansiella mått 2000-2004 var svaga såsom exempelvis vinst per aktie, räntabilitet på eget kapital och aktiekursen. Fallet kan även bero på att det var år 2000 som den första årsredovisningen från det nybildade Nordea kom ut vilket kan ha för med sig nya redovisningsprinciper.

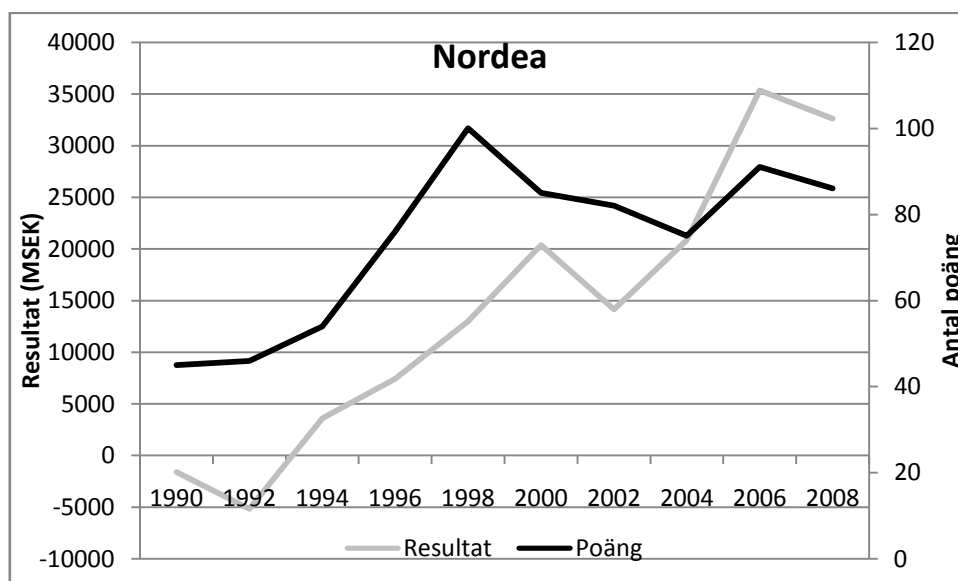

Diagram 6 – Ovan visas hur poäng och resultat före skatt har utvecklats under den undersökta perioden.

Regressionen för Nordea visade en klart signifikant förklarande variabel (under 1 % -nivån) och R^2 på 0,6 vilket inte är ett obetydligt värde. Diagrammet ovan visar också tecken på att ett samband mellan poäng och resultat föreligger.

$$\text{NORDEAPO} = C(1) + C(2) * \text{NORDEARES}$$

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	58.49805	6.009031	9.735023	0.0000
C(2)	0.001103	0.000315	3.495478	0.0081
R-squared	0.604320	Mean dependent var		74.00000

Tabell 9 – Tabellen visar ett utdrag ur regressionsanalysen. P-värdet för variabel C(2) och R-squared är av särskilt intresse.

5.5. SEB

Analysen av SEB:s årsredovisningar visar att de finansiella måtten håller sig på en förhållandevis jämn hög nivå i intervallet 27 till 40 poäng. Mellan åren 1992 och 1994, då banken redovisade minusresultat verkar en liten minskning ha skett i antalet presenterade mått, för att därefter öka till år 1998 då kurvan för finansiella mått nådde sin kulmen. Efter 1998 sker en markant och ihållande

nergång för att sedan fluktuera, något som eventuellt kan förklaras av bankens fluktuerande resultat mellan åren 1998 och 2008.

Bankens betoning på riskmått verkar ha ökat efter 1992, ett år då SEB gjorde sitt sämsta resultat någonsin under den undersökta tidsperioden. Därefter ökar antalet poäng stadigt fram till 2000. Under perioden 2000 till 2006 sker en marginell nergång, innan grafen når sitt högsta värde under 2008.

De strategiska måtten verkar ha fått ungefär lika stort utrymme som riskmåtten, och håller sig i intervallet 12 till 21 poäng. Både strategi och verksamhetsrelaterade mått når sina högsta värden under 2006, efter ha legat på en något lägre nivå året innan. Formalian ligger på en låg och förhållandevis jämn nivå, men en liten ökning sker vid 2006, troligtvis till följd av införandet av IFRS.

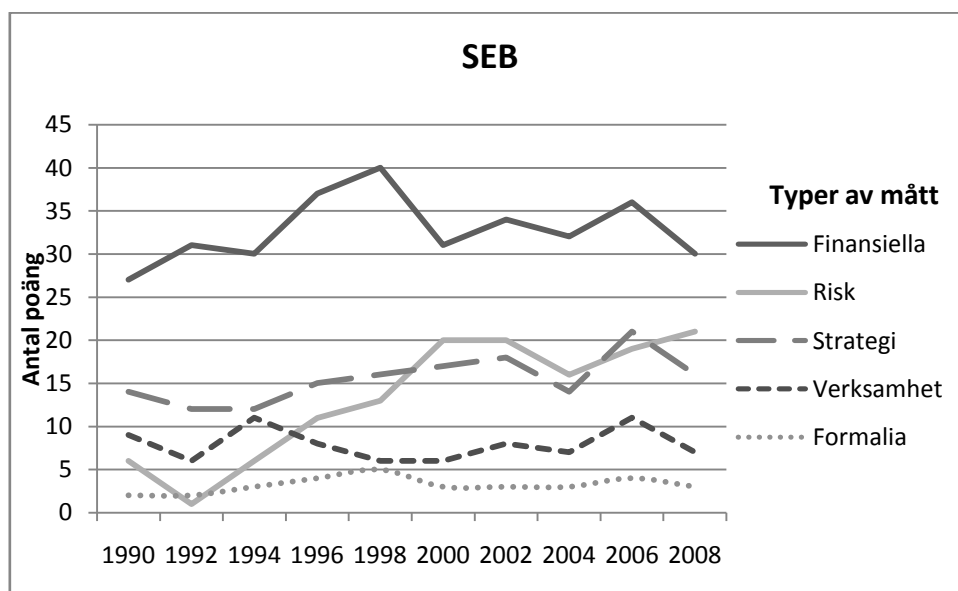

Diagram 7 – Ovan visas hur de olika måtttyperna har utvecklats i SEB:s årsredovisningar.

Antalet informationspoäng följer resultatutvecklingen tydligt från år 1990 fram till 1996, varefter antalet poäng ökar medan resultatet minskar något. Därefter verkar det som om resultatkurvan och informationskurvan samvarierar, dock med en periods fördröjning. Detta mönster bryts 2004 då både poäng och resultat återigen tydligt följer varandra.

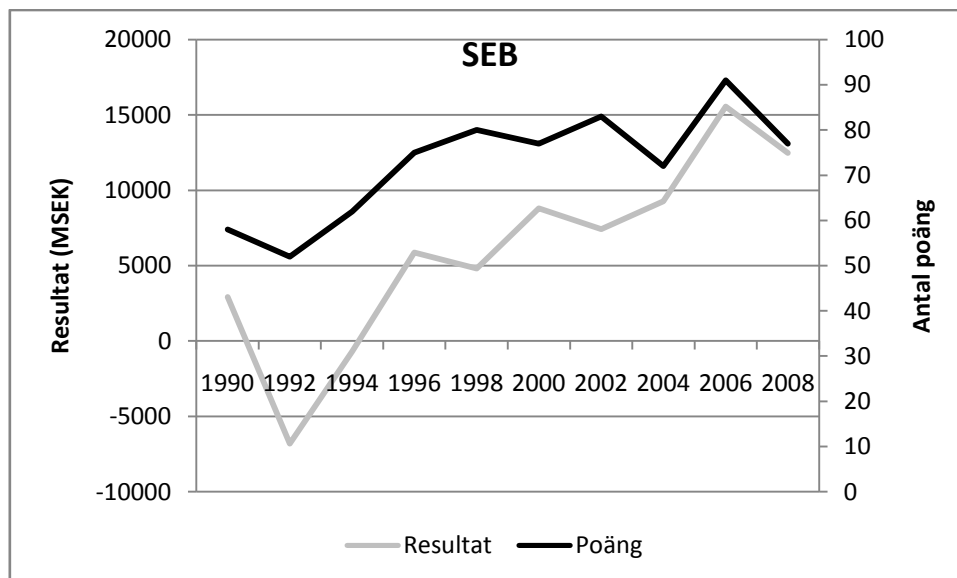

Diagram 8 – Ovan visas hur antalet poäng och resultat före skatt har utvecklats för SEB.

I den statistiska analysen har ett statistiskt samband kunnat styrkas nära 0,1-procentnivån och dessutom är R^2 0,74 vilket är det högsta värdet av samtliga banker i urvalet.

$$SEBPO=C(1)+C(2)*SEBRES$$

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	63.13291	2.845921	22.18364	0.0000
C(2)	0.001605	0.000333	4.816681	0.0013
R-squared	0.743593	Mean dependent var		72.70000

Tabell 10 – Tabellen visar ett utdrag ur regressionsanalysen. P-värdet för variabel C(2) och R-squared är av särskilt intresse.

5.6. Swedbank

Vid en analys av Swedbanks årsredovisningar framgår att de verkar följa den generella trenden, det vill säga att de finansiella måtten har getts mycket utrymme, tätt följt av strategi och risk. Efter att ha börjat på en nivå på 17 poäng år 1990 ökar de finansiella måtten fram till 1996 för att sedan fluktuera i intervallet mellan 44 och 32 poäng. Intressant är att den brantaste ökningen var mellan åren 1990/1992 samt 2006/2008, direkt efter två perioder av svår ekonomisk kris i Sverige.

Grafen för riskmåttan följer också den generella trenden och ökar från 1994 för att sedan nå sin kulmen vid 1998. Samtidigt märks en tydlig nedgång i de finansiella måtten, vilket skulle kunna leda till slutsatsen att riskmåttan ökat på bekostnad av de finansiella måtten. Efter 1998 verkar riskmåttan ha tappat vikt och de sjunker sedan till en något lägre nivå för att återigen öka under 2006/2008.

Verksamhetsmåttan ökade stadigt från 1992 för att sedan ligga på en jämn nivå fram till 2004, då de precis som de strategiska måtten, verkar ha tappat i vikt mot riskmåttan. Samtidigt ligger formalian på en normalt låg nivå utan större fluktuationer.

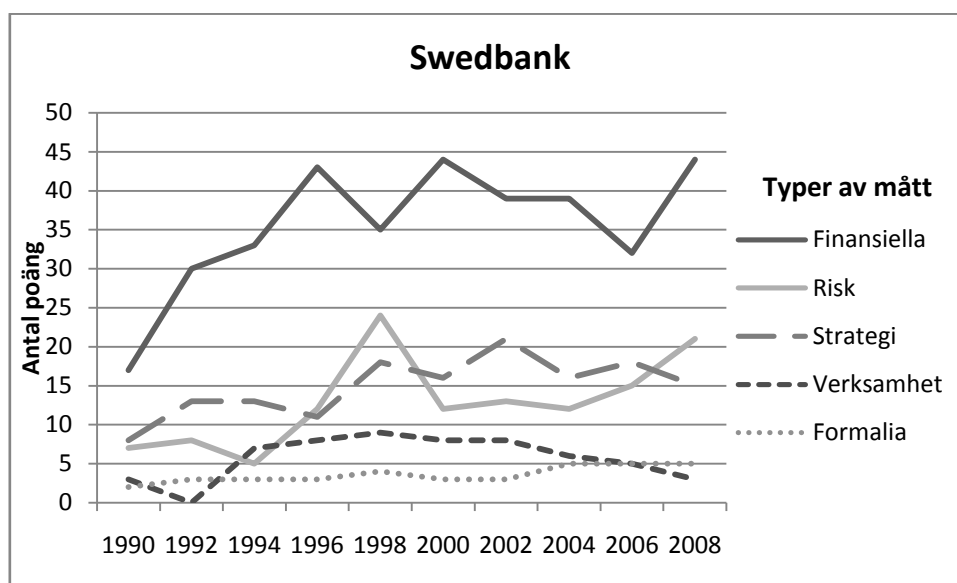

Diagram 9 – Ovan visas de olika måttypernas utveckling i Swedbanks årsredovisningar.

Grafen för Swedbanks poäng på aggregerad nivå stiger brant från 1990 för att sedan bromsas något mellan 1992/1994 då banken redovisade ett minusresultat. Mellan 1994 och 1998 stiger sedan antalet poäng ända till kurvans topp under 1998.

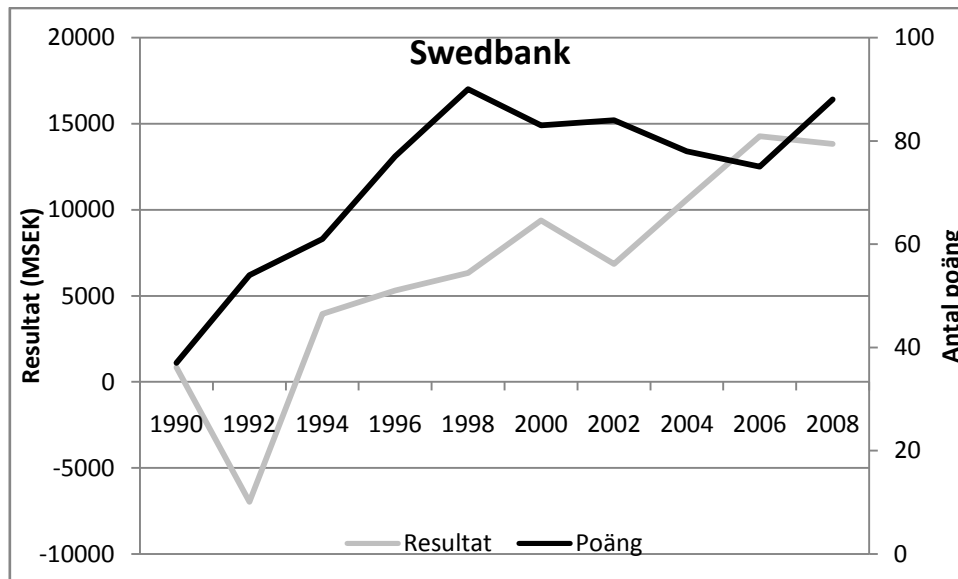

Diagram 10 – Ovan visas hur antal poäng och resultat före skatt utvecklats för Swedbank.

I regressionsanalysen framgår att signifikans kan bevisas med p-värde mellan 0,05 och 0,01, det vill säga enstjärnig signifikans uppnås. Detta betyder alltså att det statistiskt sett kan säkerställas att det finns ett samband mellan resultat och antal informationspoäng för Swedbanks årsredovisningar.

$$SWEDPO=C(1)+C(2)*SWEDRES$$

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	60.90553	6.061132	10.04854	0.0000
C(2)	0.001834	0.000689	2.661804	0.0287
R-squared	0.469679	Mean dependent var		72.70000

Tabell 11 – Tabellen visar ett utdrag ur regressionsanalysen. P-värdet för variabel C(2) och R-squared är av särskilt intresse.

I det här kapitlet har redogjorts för resultaten av innehållsanalysen av bankernas årsredovisningar. Trender vad gäller informationsvärdet och resultatet av regressionsanalysen har presenterats. Kapitlet har behandlat informationen både per informationsgrupp, per bank och den gemensamma informationstrenden för alla undersökta banker. I det sista kapitlet kommer dessa resultat användas för att besvara forskningsfrågan och studiens teoretiska bidrag kommer att diskuteras.

6. Slutdiskussion

Syftet med detta sista kapitel är att svara på studiens forskningsfråga. Kapitlet ämnar även återkoppla till studiens teoretiska referensram, det vill säga litteraturgenomgången, för att på så sätt ge ett teoretiskt bidrag. Slutligen kommer en reflektion kring studiens utförande och tre förslag till framtida forskning presenteras.

6.1. Inledning

Som diskuterades i *kapitel ett* av den här studien fyller bankerna en mycket viktig och central roll i samhället och ekonomin som helhet. De tillhandahåller betalningstjänster, de hanterar risk och de förmedlar kapital genom olika spar- samt kredittjänster. Mot bakgrund av deras centrala roll i samhällsekonomin är det också av största vikt att eventuella investerare och intressenter kan bedöma hur väl banken presterar, eftersom det är i allmänhetens och allmännyttans intresse att bankerna är stabila och lyckas prestera väl. I bakgrunden diskuterades även vad som händer när företag, och även banker, tar sig för stora friheter i sin finansiella rapportering – ofta till följd av allt för svag insikt för utomstående i den finansiella informationen i kombination med höga krav på avkastning och stabilitet. Om avståndet mellan vad bankerna informerar och vilken typ av information som egentligen efterfrågas ökar, kan detta snabbt leda till att informationsvärdet sjunker vilket kan leda till att det blir svårare att förutsäga hur det kommer att gå för banken i framtiden. Detta kan i värsta fall leda till en ekonomisk kris. Optimalt sett ska bankernas informationspoäng ligga på en hög och jämn nivå, för att säkerställa att det som efterfrågas faktiskt presenteras. Trots årtal av massiv och rättvis kritik är det dock fortfarande så att bankernas finansiella rapporter är mycket svåra att forcera, särskilt för någon som inte är insatt i ämnet eller som inte är á jour med gällande lagstiftning.

I *kapitel fyra* skedde en kartläggning av vilken typ av information som den offentliga debatten efterfrågar, för att kunna identifiera den typ av information som bör finnas med i en banks årsredovisning för att den skall uppnå ett högt informationsvärde, och på så sätt vara informativ. Detta är, som diskuterats ovan, viktigt för att intressenter skall kunna bedöma hur det går finansiellt för banken samt för att kunna bedöma vilka framtida och nutida risker banken står inför.

I föregående kapitel presenterades en innehållsanalys av bankernas årsredovisningar för att belysa i vilken utsträckning måtten, som efterfrågades i *kapitel fyra*, har använts. Denna undersökning kompletterades även med en regressionsanalys där informationsvärdet förutsattes vara beroende av resultatet, det vill säga den finansiella prestationen, för att undersöka om det finns någon samvariation.

I följande avsnitt kommer forskningsfrågan besvaras och en diskussion kring studiens teoretiska bidrag kommer också att följa, med stark koppling till *kapitel två*. Sedan följer reflektioner kring studiens utförande och förslag ges även på fortsatt forskning.

6.2. Forskningsfrågan besvaras

Den forskningsfråga som ställdes i början av uppsatsen var:

”Vilka mått förespråkas av den offentliga debatten för att bedöma en banks stabilitet och i vilken utsträckning har de fyra svenska storbankerna använt dessa mått i årsredovisningarna över tid? Påverkas användningen av måtten av den finansiella prestationen?”

Genom att analysera den offentliga debatten kunde en kodningsmall innehållande efterfrågad information utvecklas. Denna kodningsmall användes sedan för att analysera de fyra svenska storbankernas årsredovisningar mellan 1990 och 2008. Detta tillvägagångssätt har diskuterats utförligt i bland annat *kapitel tre*.

Resultaten av analysen av den offentliga debatten visar att många av de mått som förespråkas kan kategoriseras som finansiella, det handlar exempelvis om klassiska nyckeltal som räntabilitet på eget kapital och resultat per aktie. Kategorierna för risk-, strategi- och verksamhetsmått är relativt jämnstora. Det finns alltså intresse för bankens finansiella prestation och dessutom för bankens egen syn på olika risker, för hur de planerar att möta eventuella utmaningar och för bankens interna processer.

Efter att ha tillämpat kodningsmallen på bankernas årsredovisningar kunde slutsatser dras om bankernas användning av de efterfrågade måtten. Det teoretiska maximum som en bank kunde ha uppnått ett visst år var 208 poäng (52 mått multiplicerat med fyra, som är maxpoängen för varje mått) men ingen bank fick någonsin mer än 100 poäng. Alltså lyckades inte bankerna informera

särskilt mycket om de efterfrågade måtten, dessutom användes cirka 2/5 av måtten inte av bankerna. Vilka mått som inte användes varierade dock från fall till fall.

Ett av de mindre populära måtten var kassaflödet. Detta diskuterades endast undantagsvis och då endast kortfattat. Detta ointresse är värt att lyfta fram därför att den rådande finanskrisen är en likviditetskris och därför borde kassaflödesanalyser vara mer i fokus. Ett problem i detta sammanhang är också bristen på definitioner av de olika posterna och en diskussion om hur analysen har utförts.

När resultaten sammanställdes kunde slutsatsen dras att måtten användes allt mer från mätperiodens början fram till 1998 för att under de efterföljande åren ligga på en jämn nivå. Detta skulle kunna tolkas som att informationsvärdet i årsredovisningarna inte förbättrats de senaste tio åren, trots att årsredovisningarna under samma period blivit i snitt 30 sidor längre. Å andra sidan är det positivt för mottagarna av informationen att informationsmängden i genomsnitt inte verkar förändras över tid på grund av exempelvis resultat. Det skulle nämligen kunna vara ett problem om bankernas informationsspridning sjönk med resultatet. Vad gäller trender i den typ av information som redovisas har de finansiella måtten som sagt en stark ställning som vuxit under mätperioden. Anmärkningsvärt är också att riskmått, som började på en mycket blygsam nivå vuxit stadigt och fått ökat fokus. Även verksamhetsmått har ökat i betydelse.

Vad gäller sambandet mellan informationspoäng och resultat visar alla banker upp intressanta mönster och för alla banker utom Handelsbanken visade den statistiska analysen signifikans för den förklarande variabeln, det vill säga att ett samband förelåg. Det finns en utförlig diskussion om detta i *kapitel fem*. Ett statistiskt säkerställt samband mellan informationspoäng och resultat finns även för bankerna som grupp.

6.3. Studiens teoretiska bidrag

I avsnittet ovan har frågeställningen besvarats med utgångspunkt i det material som inhämtats och analyserats. Men den här studien gör också ett teoretiskt bidrag som kommer att diskuteras nedan.

6.3.1. I förhållande till tidigare studier

I litteraturgenomgången presenterades två artiklar som undersökt information. De behandlade öppenhet i den amerikanska motsvarigheten till *VD har ordet* och i årsredovisningar.

Den studie som hade kartlagt informationsvärdet i *VD har ordet* fann att finansiella problem ökade kvaliteten på informationen men att endast företag som återhämtar sig uppvisar en hållbar ökning i informationskvalitet. Det finns flera skillnader mellan studien av *VD har ordet* och den här uppsatsen bland annat vad gäller vilket dokument som undersöks och vilken sorts företag, men det är ändå intressant att jämföra resultaten. Om liknande resultat nåtts skulle informationen stiga när resultatet sjunker och sedan vara på en hög nivå om resultatet förbättras men i de fall resultatet fortsätter vara lågt skulle informationen åter sjunka.

För Handelsbanken visas detta mönster för 1992 och 2008 med stigande informationsvärde och sjunkande resultat men 2002 sjunker både resultatet och informationsmängden, dock inte på grund av konstant lågt resultat. För Nordea följer i princip resultat och information varandra, utom för 1992. Likaså för SEB utom under åren 1998 och 2002. Swedbank visar däremot tendenser i överensstämmelse med den amerikanska studien framför allt för 1992, 1998, 2002 och 2008 vilket är intressant. Sammanfattningsvis verkar inte det amerikanska mönstret upprepa sig i denna undersökning utom möjligen för Swedbank, vilket dock är intressant. En jämförelsestörande omständighet är att bankerna i den här studien alltid har hämtat sig från sina ekonomiska problem, således går det inte att säga något om sjunkande informationsvärde till följd av ihållande ekonomiska svårigheter.

Den andra studien som presenterades drog slutsatsen att det finns ett samband mellan ökad öppenhet i tillverkningsföretags årsredovisningar och kostnad för eget kapital. Detta resultat kunde dock endast bevisas för företag som inte följdes av ett stort antal analytiker. Flera betydande skillnader finns alltså mellan studien av tillverkningsföretagens årsredovisningar och den här uppsatsen vilket gör jämförelser av slutsatserna svåra. Den här uppsatsen har inte analyserat bankernas kostnad för eget kapital. Visserligen kan det mycket väl vara så att banker som uppvisar ett stabilt högt resultat borde ha lägre kostnad för eget kapital eftersom risken borde vara lägre men dessa antaganden är mycket generaliserande och det finns många orsaker till att en bank uppvisar goda resultat, annat än att den har låg kostnad för eget kapital. I *kapitel fem* dras slutsatsen att det för de flesta bankerna tycks finnas ett samband mellan resultat före skatt och informationspoäng.

Dessa slutsatser varken bekräftar eller förkastar slutsatserna i studien av tillverkningsföretag men är ändå intressanta därför att de två parametrarna verkar följa varandra.

Den här uppsatsen skiljer sig alltså på flera avgörande punkter från tidigare studier och på grund av dessa skillnader är de respektive slutsatserna inte jämförbara. Syftet med diskussionen ovan är dock att positionera den här studien mot befintlig forskning och på så sätt skissa den ”pusselbit” som uppsatsen bidrar med.

6.3.2. Om utvecklingen av redovisningsnormer

I litteraturgenomgången i *kapitel två* diskuterades hur redovisningsnormer skapas och utvecklas dels med utgångspunkt i *information economics* och *efficient market hypothesis* och dels med utgångspunkt i uppfattningen om att utvecklingen drivs av interaktionen mellan olika krafter såsom exempelvis staten och marknaden. I det här avsnittet kommer den diskussionen fördjupas med utgångspunkt i resultaten av den här studien. Ett antagande som ligger till grund för den följande diskussionen är att ett högt informationsvärde från företag gagnar samhället, se *kapitel ett* för en diskussion om detta och problem förbundna med bristfällig information.

Som tidigare diskuterades i avsnittet *Forskningsfrågan besvaras* var informationsinnehållet i bankernas årsredovisningar inte särskilt högt eftersom förhållandevis få av de mått som identifierades som viktiga i den offentliga debatten diskuterades. Resultaten visar också att informationsvärdet visserligen stigit fram till 1998 men har sedan stabiliserats utan att förbättringarna har fortsatt. Med utgångspunkt i uppfattningen om att det är viktigt med högt informationsvärde eftersom det exempelvis förebygger oväntade konkurser och ökar möjligheten för intressenter att ta väl avvägda beslut, är det låga informationsvärdet ett problem.

Som togs upp i litteraturgenomgången säger en teori att tillgången på information drivs av att företag vill minska informationsasymmetri, minska kostsamma privata ansträngningar att insamla information och minska sin kapitalanskaffningskostnad.¹⁵³ Full frivillig öppenhet motverkas av de kostnader som är förbundna med att ta fram relevant och högkvalitativ information.¹⁵⁴ Om de positiva effekterna för ett företag överstiger de negativa kommer de publicera information i viss utsträckning beroende på hur förhållandet ser ut. Efterfrågan drivs av användarnas behov av

¹⁵³ Leuz, C et al. (2004) s. 164

¹⁵⁴ Cohen, D A (2002) s. 0

information men begränsas av den kostnad som är förbunden med att inhämta och tolka informationen.¹⁵⁵ Resultaten av den här studien visar som sagt att informationsvärdet är för lågt, så även om det förhåller sig på det sättet som beskrivs av teorin är dessa mekanismer inte tillräckligt för att möta användarnas behov. En orsak kan vara att marknaden som beskrivs inte fungerar på grund av att de antaganden, som modellen om tillgång och efterfrågan bygger på, inte håller. Tecken på sådana *marknadsmislyckanden* kan vara de kriser och konkurser som togs upp i *kapitel ett*.

Som tidigare nämnts är antaganden som ligger till grund för den klassiska tillgångs- och efterfrågemodellen att: alla aktörer är pristagare, producenterna säljer identiska produkter, alla aktörer har full kännedom om produkternas pris och kvalitet och transaktionskostnaderna är låga.¹⁵⁶

Det är ytterst tveksamt om dessa antaganden håller. Om alla är pristagare betyder det att det finns många producenter och konsumenter och en aktörs handlingar påverkar inte de andra. Marknaden för information kan definieras som att alla banker (i det här fallet) är producenter medan alla investerare och övriga intressenter är konsumenter. Antalet producenter varierar beroende på hur marknaden begränsas geografiskt men eftersom den här uppsatsen studerat Sverige är det en lämplig avgränsning. Alltså finns fyra dominerande producenter av information, som utgör ett oligopol och kan därför påverka priset på information. Informationsprodukten som produceras skulle kunna definieras som information enligt den kodningsmall som använts i den här studien och därför är den en homogen produkt. Intressenterna kan i förväg inte veta hur mycket resurser analysen av årsredovisningarna kommer att ta i anspråk och inte heller vad resultatet av dessa ansträngningar kommer att bli, därför kan inte talas om att alla aktörer har full kännedom om pris och kvalitet. Transaktionskostnaderna är svåra att definiera men skulle kunna vara exempelvis införskaffandet av årsredovisningar och är därför låga.

De två stora problemen med dessa antaganden är alltså: dels att det är fråga om ett oligopol, som har inflytande på priset som konsumenterna ska betala (kostnader för att tolka informationen i årsredovisningar) och dels att osäkerhet om produktens pris och kvalitet finns hos konsumenterna. Om en konsument inte skulle vara nöjd med informationsprodukten från en bank måste hon/han byta. Beroende på om det är frågan om en investerare eller kund eller annan, varierar kostnaden för att byta och det kan även vara svårt att veta vilken bank som är bättre. På grund av dessa faktorer är det knappast frågan om en fungerande marknad.

¹⁵⁵ Whittington, G (2007) s. 376

¹⁵⁶ Perloff, J M (2009) s. 39

En annan aspekt av detta är att användarna inte är en homogen grupp. Det vill säga att vissa av användarna är professionella investerare med relativt stora resurser vilket innebär att de har större möjlighet än andra att inhämta och tolka information. Den lösning som nämndes i *kapitel två* var att om den så kallade *efficient market hypothesis* håller kan små investerare dra nytta av information som redan analyserats av andra, men som nämndes är det inte klarlagt om denna håller. Om informationsvärdet är lågt och om dessutom många aktörer hindras av de höga kostnaderna som är förbundna med bearbetningen krävs det ingrepp för att åtgärda detta marknadsmisslyckande.

Som diskuterades i *kapitel två* bidrar en icke fungerande marknad i kombination med marknadsvärdering indirekt till merkostnader i produktionen av användbar och informativ information, eftersom det är svårt att fastställa ett marknadspris vid värderingen av tillgångar. Således är det ett stort hot mot användbarheten av informationen när marknaden beter sig som den gjort det senaste året, det vill säga instabilt och volatilt. I ett sådant läge förstärks de ovan diskuterade problemen med informationsvärde ytterligare.

För att åtgärda de ovan diskuterade bristerna är starkare redovisningsnormer en möjlig lösning. För att starkare redovisningsnormer ska vara ett effektivt verktyg krävs två saker: det ena är att normerna förespråkar en tillräckligt hög informationsnivå för att investerarnas behov täcks och det andra är att normerna är tillräckligt starkt förankrade för att följas. Som diskuterades i litteraturgenomgången spelar den offentliga debatten en viktig roll i både skapandet och legitimerandet av redovisningsnormer. Där diskuterades den offentliga debattens betydelse ur tre perspektiv: den modell som presenterades av Puxty et al., Jönssons beskrivning av redovisningsnormernas framväxt i Sverige och diskussionen av professionalismens betydelse av Cooper et al.

Puxty et al. diskuterar kring ett system av tre krafter (marknaden, staten och samhället) som interagerar i skapandet av normer. Denna process märks också tydligt i Jönssons artikel där debatten och konkurrerande krafter har en central roll. Cooper et al. kompletterar denna bild med sitt resonemang kring professionalismens betydelse vid tillämpningen av redovisningsstandards, för vad "god" rådgivning är och hur en professionell redovisare ska bete sig. Redovisningsbyråerna spelar enligt Cooper et al. en avgörande roll i skapandet av denna bild och får på så sätt genomslag på redovisningens utformning. Därför är det viktigt att även dessa engagerar sig i debatten för att på så sätt öka samstämmigheten.

Kommittéuttalandet från American Accounting Association som också togs upp i litteraturgenomgången slår dessutom fast att ingen enighet kring att en enda teori är "rätt" kan nås bland annat därför att olika användare påverkas positivt eller negativt av en och samma teori. Denna splittring vad gäller redovisningsteori slås också fast av Watts et al. Vidare förs diskussionen kring vilka avgränsningar som görs vid forskningen om redovisningsteorier, det vill säga till vem studien är riktad. Problem att enas uppstår som en följd av att endast de direkta användarna av finansiell information innefattas som påverkande faktor inom forskningen. Det är alltså av stor vikt att komma ihåg att redovisningsteorier skapas genom samverkan av flera faktorer, som identifierats av bland annat Puxty et al. Dessa resonemang talar också för att en lösning och en enighet måste nås genom den offentliga debatten därför att en enda "riktig" teori inte kommer kunna utvecklas. Dessutom krävs att forskning inom området, såsom denna studie, speglar nyttan för samtliga som deltar i processen av skapandet av redovisningsteorier, och inte endast för dem som är direkta användare av informationen.

En konstruktiv och intensiv offentlig debatt skapar alltså förutsättningar för redovisningsnormer som är både legitima och socialt tvingande. De är legitima eftersom de skapats i det offentliga och därmed på ett demokratiskt sätt och de är socialt tvingande eftersom de stöds av en så stor grupp intressenter att företag som inte följer normerna riskerar att få försämrade relationer till viktiga intressenter.

Den här studiens resultat pekar på att informationsvärdet i bankernas årsredovisningar är lågt. Diskussionen ovan tar upp informationen som en handelsvara och att detta system inte tycks fungera, vilket det låga informationsvärdet är ett tecken på. De ekonomiska kriserna beskrivna i *kapitel ett* kan också ses som symptom på brister i redovisningens informationsvärde. En starkare offentlig debatt har föreslagits som lösningen på dessa problem.

6.4. Reflektioner över studiens slutsatser

Studiens resultat och de slutsatser som dragits är intressanta och har diskuterats ovan. Samtidigt är det värt att reflektera över dem och hur resultaten ska tolkas.

I *kapitel tre* nämndes vikten av empirisk förankring och att ha god validitet. I den här studien är validiteten viktig bland annat vid analys av den offentliga debatten. För om den analysen skulle uppvisa brister får det konsekvenser för kodningsmallens validitet som informationsmättningsverktyg

vilket i sin tur påverkar analysen av årsredovisningarna. Det finns alltid en risk för att kodningsmallen inte har tillräckligt stöd i empirin och säkerligen skulle debatten kunnat analyseras mer utförligt både vad gäller bredd och djup. Dock är den analys som gjorts i den här uppsatsen tillräcklig för att skapa en pålitlig kodningsmall eftersom "debattinlägg" från flera olika typer av aktörer har använts och teoretisk mättnad har eftersträfvats. Som begränsande faktor för validiteten är inte bara undersökningens omfattning värd att nämna utan också det faktum att debatten tycks vara tämligen enkelspårig och sakna den intensitet som krävs för en effektiv reglering av redovisningsnormer.

Vad gäller utformandet av kodningsmallen finns det ett antal val som gjordes som har inverkan på resultaten. Två val som var centrala var indelningen i olika måttklasser och viktningen efter hur innehållsrika resonemangen i årsredovisningarna var. Vad gäller indelningen av måtten ansågs det som en styrka att analysen pekar på betydelsen av olika måttklasser och hur dessa har förändrats. Risken finns att andra forskare hade gjort en annan indelning men det troligaste är ändå att indelningen i stort hade blivit likartad. Det andra valet, som rörde viktningen av måtten, gjorde analysen mer sofistikerad därför att utförliga diskussioner och definitioner premierades framför korta anonyma angivelser. Å andra sidan är det inte helt enkelt att avgöra exakt hur mycket mer värt det är att diskutera ett mått utförligt jämfört med att nämna det kort. Trots dessa svårigheter tjänar analysen i stort på att kunna fånga upp till vilken grad något diskuteras och inte bara om det nämns.

Ytterligare en aspekt av kodningsmallen är värd att diskuteras, nämligen det faktum att kodningsmallen bygger på en debatt som förts under lång tid. Därför innehåller den bland annat mått som diskuterades sent i den undersökta perioden, samtidigt som den tillämpas såväl på årsredovisningar från 2008 som på årsredovisningar från 1990. Om ett mått exempelvis diskuterades intensivt 2004 har det tagits med i kodningsmallen, samtidigt används den för att analysera informationsinnehållet i årsredovisningar från 1990. Detta kan leda till att det finns en bakomliggande ökning av informationsvärdet under undersökningsperioden till följd av att debatten får allt större genomslag. Lösningen på detta problem kunde ha varit att konstruera en kodningsmall för varje undersökt år med utgångspunkt i den offentliga debatten men en sådan avgränsning hade gjort den offentliga debatten ännu mindre och det kunde vara svårt att jämföra resultatet från år till år.

Regressionsanalysen som presenteras i *kapitel fem* tjänar som ett stöd till den grafiska analysen genom att den testar om ett linjärt samband mellan informationspoäng och resultat före skatt föreligger. Det är dock viktigt att påpeka vissa begränsningar som finns i regressionsanalysen eftersom risken finns att den tas för att säga mer än den faktiskt gör. De gånger den oberoende

variabeln är signifikant kan en rät linje användas för att beskriva observationernas spridning. Det finns alltså ett samband mellan de två undersökta variablerna. Men detta ska inte tas för att betyda att resultatet före skatt påverkar poängen. Det kan också vara tvärt om, eller så påverkar de varandra, eller så kan en tredje variabel, som inte är med i regressionen, påverka både poäng och resultat före skatt i samma riktning. Regressionsanalysen i den här studien säger ingenting om kausalitet (i vilken riktning orsakssambandet går) och ska inte heller tolkas på det sättet.

6.5. Förslag till fortsatta studier

Den här studien har väckt fler frågor än den besvarar. Nedan följer tre forskningsområden som skulle vara intressanta att studera:

För det första vore det intressant att mer utförligt undersöka sambandet mellan informationsmängd och resultat. Om det finns ett samband, vad beror det på? En mer utförlig regressionsanalys, innehållandes fler variabler skulle kunna genomföras för att undersöka kausalitet.

För det andra skulle bankernas åsikter om den externa finansiella bankrapporteringen kunna undersökas. Anser de att den har förändrats på något grundläggande sätt och vart är utvecklingen på väg?

För det tredje skulle investerares åsikter kunna undersökas på ett liknande sätt som ovan. Det vore också intressant att undersöka hur de ser på sin roll vad gäller utformningen av extern finansiell rapportering.

Källförteckning

Aguado, Iago Gil (2001) *"The Creditanstalt crisis of 1931 and the failure of the Austro-German Customs Union Project"* – The Historical Journal, vol. 44, nr.1, s. 199-221

American Accounting Association. Committee on Concepts and Standards for External Financial Reports (1977) *"Statement on accounting theory and theory acceptance / Committee on Concepts and Standards for External Financial Reports"* – Sarasota

Andersen, Ib (1998) *"Den uppenbara verkligheten – Val av vetenskaplig metod"* – Studentlitteratur, Lund

Andersson, Göran; Jorner, Ulf; Ågren, Anders (1994) *"Regressions- och tidsserieanalys med och utan datorstöd"* – Studentlitteratur, Lund

Backman, Jarl (2008) *"Rapporter och uppsatser"* – Studentlitteratur, Lund

Bank for International Settlements publication (1998) *"Enhancing Bank Transparency"* – <http://www.bis.org/publ/bcbs41.htm> (2009-05-19)

Barth, Mary E; Schipper, Katherine (2008) *"Financial Reporting Transparency"* – Journal of Accounting, Auditing & Finance, vol. 23, nr. 2, s. 173-

Barlev, Benzion; Haddad, Joshua R (2003) *"Fair value accounting and the management of the firm"* – Critical Perspectives on Accounting, nr. 14, s. 383-415

Barr, Colin (2009) *"Big banks' fuzzy math"* – Fortune Magazine – <http://money.cnn.com/2009/04/16/news/banks.math.fortune/index.htm> (2009-05-19)

Birger, Jon; Benner, Katie; Gandel, Stephen; Kimes, Mina (2008) *"The best stocks for 2009"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/2008/12/11/magazines/fortune/best_stocks.fortune/index.htm (2009-05-19)

Birger, Jon (2007) *"The best stocks for 2008"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/2007/12/10/markets/best_stocks_2008.fortune/index.htm (2009-05-19)

Birger, Jon; Stires David (2006) *"Heavyweight champs"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/popups/2006/fortune/invguide_stocks/index.html (2009-05-19)

Botosan, Christine A (1997) *"Disclosure level and the cost of equity capital"* – The Accounting Review, vol. 72, nr. 3, s. 323-349

Bryman, Alan; Bell, Emma (2005) *"Företagsekonomiska forskningsmetoder"* – Liber ekonomi, Malmö

Caramanolis-Çötelli, Birgül; Gardiol, Lucien; Gibson-Asner, Rajna; Tuchs Schmid, Nils S (1999) *"Are Investors Sensitive to the Quality and the Disclosure of Financial Statements?"* – European Finance Review, vol. 3, nr. 2, s. 131-159

Christian, Cal; Moffitt, Jacquelyn Sue; Suberly, Lynn A (2008) *"Fundamental Analysis for Evaluating Bank Performance"* – Bank Accounting & Finance, nr. Oct-Nov, s. 17-24

CPA Journal (2009) *"The role of Mark-to-Market Accounting in the financial crisis"* – vol. 79, nr. 1, s. 20-24

CPA Journal (1994) *"Accounting & Auditing Alert, Survey says fair-value disclosures of little use in evaluating financial strength"* – vol. 64, nr. 1, s. 10

Cohen, Daniel A (2002) *"Financial reporting quality and proprietary costs"* – http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=592001 (2009-05-20)

Colvin, Geoff (2008) *"A new way to value the market"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/2008/02/15/magazines/fortune/investing/colvin_eva.fortune/index.htm (2009-05-19)

Cooper, David J; Robson, Keith (2006) *"Accounting, professions and regulation: Locating the sites of professionalization"* – Accounting, Organizations and Society, vol. 31, nr. 4-5, s. 415-444

Dagens Nyheters hemsida – *"Finanskrisen är över 2012"* – <http://www.dn.se/ekonomi/finanskrisen-ar-over-ar-2012-1.569455> (2009-05-18)

Davis, Stanley W; Menon, Krishnagopal; Morgan, Gareth (1982) *"The images that have shaped accounting theory"* – Accounting, Organizations and Society, vol. 7, nr. 4, s. 307-318

Demirgüç-Kunt, Asli; Detragiache, Enrica; Tressel, Thierry (2006) *"Banking on the principles: Compliance with Basel Core Principles and bank soundness"* – Journal of Financial Intermediation, vol. 17, nr. 4, s. 511-542

Elin@Lund sökdatabas – <http://elin.lub.lu.se>

Ellis, David (2009) *"Bank of America returns to profitability"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/2009/04/20/news/companies/bank_of_america/index.htm (2009-05-19)

Financial Stability Forums hemsida – *"Report by the FSF Chairman to the G8 Finance Ministers, Osaka 14 June 2008"* - http://www.fsforum.org/publications/r_0806.pdf (2009-05-19)

Firth, M (1984) *"The Extent of Voluntary Disclosure in Corporate Annual Reports and Its Association with Security Risk Measures"* – Applied Economics, vol. 16, nr. 2, s. 269-278

Fitch (2008) *"Bank Rating Methodology"* – http://www.fitchratings.com/corporate/sectors/criteria_rpt.cfm?sector_flag=3&marketsector=1&detail=&body_content=crit_rpt (2009-05-19)

Flesher, Dale; Flesher, Tonya (1986) *"Ivar Kreuger's Contribution to U.S. Financial Reporting"* – The Accounting Review, vol. 61, nr. 3, s. 421-434

Giles, Jill; Venuti, Elizabeth K; Jones, Richard C (2004) *"The PCAOB and the Convergence of the Global Accounting and Auditing Profession"* – The CPA Journal, vol. 74, nr. 9, s. 36-39.

Halvorsen, Knut (1992) *"Samhällsvetenskaplig metod"* – Studentlitteratur, Lund

Holder-Webb, Lori; Cohen, Jaffrey R (2007) *"The Association between Disclosure, Distress, and Failure"* – Journal of Business Ethics, vol. 75, nr. 3, 301-314

Jönsson, Sten (1991), *"Role making for accounting while state is watching"* – Accounting, Organization and Society, vol. 16, nr. 5-6, s. 521-546

Jönsson, Sten (1985), "*Eliten och normerna*" – Bokförlaget Doxa AB, Lund

Kuhn, Susan E (1993) "*The best stocks for 1993*" – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/1993/02/08/77496/index.htm (2009-05-20)

Lashinsky, Adam (2009) "*Riders on the storm*" – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/2009/04/19/news/companies/lashinsky_wells.fortune/index.htm (2009-05-19)

Leuz, Christian; Pfaff, Dieter; Hopwood, Anthony G (2004) "*The economics and politics of accounting*" – http://books.google.se/books?id=k3pZSM77me4C&pg=PA164&lpg=PA164&dq=proprietary+costs&source=bl&ots=zHETByT3Rz&sig=8G1SWIY416VPfURce88WlJBTiQ&hl=sv&ei=OL4TStezGITs_Ab6ppi vDw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=6#PPA164,M1 (2009-05-20)

Lind, Göran (2005) "*Basel II – Nytt regelverk för bankkapital*" – Penning och valutapolitik, nr.2, s. 6-22

Linsley, Philip M; Shrivs, Philip J (2005) "*Transparency and the disclosure of risk information in the banking sector*" – Journal of Financial Regulation and Compliance, vol. 13, nr. 3, s. 205-214

Lundahl, Ulf; Skärvad, Per-Hugo (1992) "*Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*" – Studentlitteratur, Lund

Maxwell, Joseph A (2005) "*Qualitative research design : an interactive approach*" – Sage, Thousand Oaks CA

Moody's (2009) "*Bank Financial Strenght Rating*" – <http://www.moody.com/cust/prodserv/prodserv.aspx?source=StaticContent/Free%20Pages/Products%20and%20Services/Static%20Projects/GBRM/bfsr.html&viewtemplate=/templates/mdcHeaderFooter.xml> (2009-05-19)

Moody's (2007) "*Bank Financial Strenght Ratings: Global Methodology*" – <http://v2.moody.com/moodys/cust/research/MDCdocs/22/2006400000430007.pdf?frameOfRef=corporate> (2009-05-19)

Perloff, Jeffrey M (2009) "*Microeconomics*" – Pearson Education Inc., USA

Puxty, A G; Willmott, Hugh C; Cooper, David J; Lowe, Tony (1987) *"Modes of regulation in advanced capitalism: Locating accountancy in four countries"* – Accounting, Organizations and Society, vol. 12, nr. 3; s. 273-291

Reinstein, Alan; McMillan, Jeffrey J (2004) *"The Enron debacle: more than a perfect storm"* – Critical Perspectives on Accounting, nr. 15, s. 955-970

Riksbankens hemsida – http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf (2009-05-19)

Rossander, Olle (2009) *"Gästkrönika"* – Balans, nr.1

Rynecki, David (2000) *"10 Stocks To Last The Decade A few major trends will likely shape the next ten years. Here's a buy-and-forget portfolio to capitalize on them"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune_archive/2000/08/14/285599/index.htm (2009-05-19)

Standard & Poor's (2009) *"Europe, Middle East and Africa Markets Outlook 2009"* – <http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/media/EMEAMarketOutlook2009FINAL.pdf> (2009-05-20)

Standard & Poor's (2008) *"Corporate Ratings Criteria"* – http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/corprate_criteria_2008.pdf (2009-05-19)

Standard & Poor's (2007) *"Financial Institutions Group Provides More Transparency Into Adjustments Made To Bank Data"* – http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/media/Financial_Institutions_Group_Provides_MoreTransparency_Into_AdjustmentsMadeToBankData.pdf (2009-05-20)

Strauss, Anselm L; Corbin, Juliet (1990) *"Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques"* – Sage, Newbury Park California

Svenning, Conny (1999) *"Metodboken: samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling"* – Lorentz, Eslöv

Taylor, Jeremy F (1992) *"Is Liquidity Really a Measure of Bank Stability?"* – Bankers' Magazine, vol. 175, nr. 5, s. 41-47

Thomas, Andrew P (1991) *"Towards a Contingency Theory of Corporate Financial Reporting Systems"*
– Accounting, Auditing and Accountability Journal, vol. 4, nr. 4, s. 40-57

Tully, Shawn (2009) *"Pop! Went the profit bubble"* – Fortune Magazine – http://money.cnn.com/2009/04/16/news/companies/tully_profitbubble.fortune/index.htm (2009-05-19)

Uchida, Hirofumi; Udell, Gregory F; Watanabe, Wako (2008) *"Bank size and lending relationships in Japan"* – Journal of the Japanese and International Economies, vol. 22, nr. 2, s. 71-80

Wagner, Wolf (2007) *"The liquidity of bank assets and banking stability"* – Journal of Banking and Finance, vol. 31, nr. 1, s. 121-139

Watts, Ross L; Zimmerman, Jerold L (1979) *"The Demand for and Supply of Accounting Theories: The Market for Excuses"* – The Accounting Review, vol. 54, nr. 2 (April 1979)

Wennberg, Inge (1996) *"Finforum 1996: Ökat intresse för etik och värderingar"* – Balans, nr. 11

Whittington, Geoffrey (2007) *"Profitability, accounting theory and methodology: The selected essays of Geoffrey Whittington"*, Routledge, Oxon

Whittington, Geoffrey (1993) *"Corporate governance and the regulation of financial reporting"* – Accounting and Business Research, vol. 23, nr. 91, s. 311-319

Bilagor

Bilaga 1 - Kodningsmall

Kodningsmall för analys av årsredovisningar

Bank: _____

År: _____

Typ av mått	Finns med	Diskuteras kortfattat	Diskuteras utförligt	Måttets definition/uppbyggnad diskuteras
A) Finansiella				
Aktiekapital				
Aktiekurs				
EBIT (Earnings Before Interest and Tax)				
Eget kapital				
EVA (Economic Value Added)				
I/K-tal				
Kapitaltäckning				
Kassaflöde				
Kreditförluster				
Likviditet				
Nettointäkt				
P/E-tal				
Räntabilitet på eget kapital				
Ränteintäkter				
Räntenetto				
Utdelning				
Utlåningsvolym				
Vinst per aktie				
Vinst över tid				
Vinst/Kapital				
Vinst/Tillgångar				
Vinstmarginal				
B) Risk				
Kreditrisk				
Legal risk				
Marknadsrisk				
Operationell risk				
Riskhanteringsinstrument				
Riskhanteringsstrategi				
Ränterisk				

Strategisk risk				
Valutarisk				
C) Strategi				
Bonussystem				
Kostnadseffektivitet/besparingar				
Ledningens erfarenhet				
Ledningens sammansättning				
Ledningens strategier				
Marknadssegment				
Måluppföljning				
Organisationsstruktur				
Verksamhetsförvärv och - försäljning				
D) Verksamhet				
Avgiftsbaserade tjänster				
Engångshändelser				
Finansiering (diversifiering och risk av denna)				
Hållbarhet, kvalitet av vinst				
Kapitalstruktur				
Kundbasens stabilitet				
Lånekaraktär				
Tillgångarnas likviditet				
Verksamhetstillväxt				
Ägarstruktur				
E) Formalia				
Redovisningsprinciper				
Värderingsmetoder				

Bilaga 2 - Regressionsanalys

Nedan följer datorutskrifter från den statistiska analysen. Beräkningarna genomfördes i dataprogrammet EViews.

Genomsnittlig trend

Dependent Variable: SNITTPO
Method: Least Squares
Date: 05/18/09 Time: 14:36
Sample: 1 10
Included observations: 10
SNITTPO=C(1)+C(2)*SNITTRES

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	60.56506	4.610796	13.13549	0.0000
C(2)	0.001377	0.000398	3.458442	0.0086

R-squared	0.599215	Mean dependent var	72.65000
Adjusted R-squared	0.549117	S.D. dependent var	14.16676
S.E. of regression	9.512677	Akaike info criterion	7.519984
Sum squared resid	723.9281	Schwarz criterion	7.580501
Log likelihood	-35.59992	Hannan-Quinn criter.	7.453597
F-statistic	11.96082	Durbin-Watson stat	0.988985
Prob(F-statistic)	0.008587		

Handelsbanken

Dependent Variable: HANDELSPO

Method: Least Squares

Date: 05/18/09 Time: 14:31

Sample: 1 10

Included observations: 10

HANDELSPO=C(1)+HANDELSRES*C(2)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	61.39381	6.736071	9.114186	0.0000
C(2)	0.001133	0.000647	1.750362	0.1182
R-squared	0.276919	Mean dependent var		71.20000
Adjusted R-squared	0.186534	S.D. dependent var		13.11318
S.E. of regression	11.82709	Akaike info criterion		7.955519
Sum squared resid	1119.040	Schwarz criterion		8.016036
Log likelihood	-37.77759	Hannan-Quinn criter.		7.889132
F-statistic	3.063767	Durbin-Watson stat		1.286672
Prob(F-statistic)	0.118168			

Nordea

Dependent Variable: NORDEAPO

Method: Least Squares

Date: 05/18/09 Time: 14:32

Sample: 1 10

Included observations: 10

NORDEAPO=C(1)+C(2)*NORDEARES

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	58.49805	6.009031	9.735023	0.0000
C(2)	0.001103	0.000315	3.495478	0.0081
R-squared	0.604320	Mean dependent var		74.00000
Adjusted R-squared	0.554860	S.D. dependent var		19.21805
S.E. of regression	12.82205	Akaike info criterion		8.117066
Sum squared resid	1315.240	Schwarz criterion		8.177583
Log likelihood	-38.58533	Hannan-Quinn criter.		8.050679
F-statistic	12.21837	Durbin-Watson stat		1.082106
Prob(F-statistic)	0.008133			

SEB

Dependent Variable: SEBPO
 Method: Least Squares
 Date: 05/18/09 Time: 14:35
 Sample: 1 10
 Included observations: 10
 SEBPO=C(1)+C(2)*SEBRES

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	63.13291	2.845921	22.18364	0.0000
C(2)	0.001605	0.000333	4.816681	0.0013
R-squared	0.743593	Mean dependent var		72.70000
Adjusted R-squared	0.711542	S.D. dependent var		12.00046
S.E. of regression	6.445239	Akaike info criterion		6.741417
Sum squared resid	332.3289	Schwarz criterion		6.801934
Log likelihood	-31.70709	Hannan-Quinn criter.		6.675030
F-statistic	23.20042	Durbin-Watson stat		1.976786
Prob(F-statistic)	0.001327			

Swedbank

Dependent Variable: SWEDPO
 Method: Least Squares
 Date: 05/18/09 Time: 14:37
 Sample: 1 10
 Included observations: 10
 SWEDPO=C(1)+C(2)*SWEDRES

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	60.90553	6.061132	10.04854	0.0000
C(2)	0.001834	0.000689	2.661804	0.0287
R-squared	0.469679	Mean dependent var		72.70000
Adjusted R-squared	0.403389	S.D. dependent var		16.93156
S.E. of regression	13.07804	Akaike info criterion		8.156603
Sum squared resid	1368.282	Schwarz criterion		8.217120
Log likelihood	-38.78301	Hannan-Quinn criter.		8.090216
F-statistic	7.085199	Durbin-Watson stat		1.532158
Prob(F-statistic)	0.028725			